

minus cum se tributum non debere monstrasset, solvit tamen, ne scandalizaret eos, quibus ad æternam salutem gerens hominem consulebat. Jam vero Apostolus quem admodum illa commendat, ejus verba testantur, ubi dicit: (1. Cor. 9.) *Cum enim liber sim ex omnibus, omnium servum me feci, ut plures lucrifacerem.*

Cum Paulus superius dixisset: *Numquid non habemus potestatem manducandi & bibendi? Numquid non habemus sororem mulierem circumducendi, sicut & ceteri Apostoli, & fratres Domini & Cephas? An ego solus, & Barnabas non habemus potestatem hoc operandi? Quis militat suis stipendiis umquam? Quis plantavit vineam, & de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non percipit? Et Paulus post: *Si alii (inquit) potestatis vestre participant, non magis nos? Sed non sumus isti hac potestate, sed omnia toleramus, ne quod impedimentum demus Evangelio Christi.* Deinde post pauca: *Quæ ergo (inquit) mihi merces erit? Ut Evangelizans sine sumptu ponam Evangelium, ut non abutar potestate mea in Evangelio.* Continuoque subjungit, quod paulo ante commemoravit. *Cum enim liber sim ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrifacerem.* Item alio loco de quibusdam quæ ad eam pertinent: (1. Cor. 6.) *Omnia (inquit) mihi licita sunt, sed ego sub nullius redigar potestate. Esca ventri, & ventor escis, Deus autem & hunc & has evacuabit.* Item alibi de hoc ipso (1. Cor. 10.) *Omnia mihi licita sunt, sed non omnia expediunt. Omnia licita sunt, sed non omnia edificant: nemo quod sum est querat, sed id quod alterius est. At que ut ostenderet unde loqueretur. Omne (inquit) quod in melle venit, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam.* Et tamen alibi dicit (1. Cor. 8.) *Non manducabo carnes in æternum, ne fratrem meum scandalizem.* Itemque alibi: *Omnia quidem munda, sed malum est homini qui per offensionem manducat.* Quid est, omnia licita sunt? ipsum est, quod malum est homini qui per offensionem manducat. Ita ostendit ea quæ licita sunt, id est, nullo præcepto Domini prohibentur, sicut expedit potius esse tractanda, non præcepto legis, sed consilio charitatis. Hæc sunt quæ amplius erogantur saucio, qui curandus ad stabulum. Samaritani illius miseratione perductus est: (Luc. 10.) Et ideo dicuntur non à Domino præcipi, quamvis à Domino moneantur offerri, ut tanto intelligantur esse gratiora, quanto magis ostenduntur indebita. Hæc tenus Augustinus, quem ideo tam prolixè citavi, quia tot & tam aperta contra hanc hæresim dicit, ut videatur ex professo contra illam disputare. Non enim solum dicit, opera sine Dei præcepto facta posse esse bona & Deo grata, sed aliquando esse meliora, & Deo magis accepta, quam alia quæ ex præcepto illius sunt. Et idem etiam dixerunt Hieronymus & Ambrosius in aliis suis testimoniis, quæ nos in præcedenti hæresi citavimus.*

Quarta hæresis ad hanc materiam præceptorum spectans, etiam est à Luthero inventa. Dicit enim Deum præcepisse nobis ea quæ impossibilia sunt, ut à nobis serventur: & dat exemplum de duobus præceptis decalogi, videlicet de præcepto dilectionis Dei, & de præcepto, *non concupisces.* Hæc enim duo dicit non posse in hac vita servari: & causam hujus impossibilitatis reddit in præcepto dilectionis, quia necesse est, ut in hac vita existentes aliqua præter Deum amemus: quod quum facimus, Deum jam (ut ipse ait) non ex toto corde amamus. Quapropter colligit non esse possibile Deum, in hac vita ex toto corde diligere: quod tamen (ut ille ait) nobis in primo præcepto mandatum est. De impossibilitate vero observationis alterius præcepti, videlicet: *Non concu-*

pisces, talem assignat causam, quod dicit concupiscentiam, quæ in baptizato relinquatur, esse peccatum proprie dictum, & transgressionem hujus præcepti: *Non concupisces.* Et quia caro tali concupiscentia infecta ad omne opus liberi arbitrii concurret, inde esse ait, quod omne opus humanum peccatum efficitur. Verum hoc ultimum superius, in titulo de operibus ostendimus esse falsum. Illo enim loco ex sacra scriptura docuimus contra hunc eundem Lutherum, non omne opus humanum esse peccatum. Nunc ergo superest, ut ostendamus observationem omnium præceptorum Dei esse nobis possibilem cum ipsius Dei adjutorio, quod tamen ipse paratus est semper nobis præstare, si nos eo uti volumus. Postquam Dominus præcepta dedit filiis Israel, ostendere voluit omnia, quæ illis præceperat, esse possiblem, ne forte cum ea in posterum omisit, causarentur ea fuisse impossibilia. Sic enim in Deuteronomio (cap. 10.) dicitur: *Mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum, neque in celo situm, ut possis dicere: Quis nostrum valet ad celum ascendere, ut deferat illud ad nos, ut audiamus, atque opere compleamus? Neque trans mare positum, ut causeris & dicas: Quis est nobis poterit transfratere mare, & illud ad nos usque deferre, ut possimus audire & facere, quod præceptum est? Sed juxta te est sermo: valde in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum.* Hæc ibi. Quibus verbis nihil poterat expressius dici, ut ostenderet observationem mandatorum Dei esse possibilem, præsertim quod in proximè præcedentibus verbis formam fecerat de præcepto dilectionis Dei ex toto corde, & in sequentibus verbis iterum idem præceptum replicat: ex quo colligitur aperte illud præceptum esse nobis possibile, cum Dei adjutorio, quod ille paratus est nobis præstare: & esse illud de quo specialiter dicit: *Mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est.* Præterea Dominus apud Matthæum ait: (Mat. 11.) *Jugum meum suave est, & onus meum leve.* Præcepta sua Dominus appellat jugum & onus, & hæc dicit esse levia; non sunt ergo impossibilia, ut ait Lutherus. Nam si impossibile esset illa servare, non jam levia, sed gravissima essent dicenda. Rursum, beatus Joannes in sua prima Canonica epistola, (cap. 5.) de mandatis Dei dicit: *Mandata ejus gravia non sunt.* Ecce Joannes dicit mandata Dei non esse gravia. & Lutherus non veretur dicere illa esse impossibilia. Nihil enim gravius esse potest alicui, quam id quod nullo modo potest servare. Si ergo mandata Dei gravia non sunt, oportet ut impossibilia non sint. Deinde maxima est dementia, dicere Deum præcepisse impossibile, quoniam tunc Deus injuste ageret. Lege enim naturali docemur neminem obligari ad impossibile. Trifissimum est illud Augustini: *Nemo peccat in eo quod vitare non potest.* Et in quodam sermone ait: *Dominus servum pigrum non damnaret, si ea quæ fieri nullo modo poterat, impetraret.* Et beatus Ambrosius, libro primo de Jacob & vita beata, capite tertio: *nemo tenetur ad culpam, nisi voluntate propria deflexerit.* Beatus Basilus in regula monachorum, capite octogesimo tertio, de dilectione inimicorum loquens, ait: *Numquam autem præciperet hoc justus & clemens Deus, nisi utique etiam possibilitatem nobis donasset.* Hæc ille. Et Hieronymus ad Damasum ait: *Execramur etiam eorum blasphemiam, qui dicunt impossibile aliquid homini præceptum esse, & mandata non à singulari posse servari.* Hoc idem testatur Chrysoström dicens: *Possibile est enim Dei jussa perficere, si modo velimus omnem naturæ trepidationem*

ala-

alacriter superare: nihilque impossibile eorum quæ à Christo hominibus imperantur. Hæc Chrysoström. Præterite hic non oportet, quod Lutherus sibi ipsi non constat, quia hoc vitio sæpissime laborat. Cum enim de peccatorum confessione loquitur, dicit non oportere confiteri venialia, sed nec etiam omnia mortalia: quia impossibile est omnia mortalia cognoscere: ad impossibile autem, ut ibidem ait, nemo obligatur. Volens etiam probare Petram Apostolum non fuisse cæteris omnibus à Deo prælatum, sic argumentatur: *Primatus iste ne una quidem hora impletus est umquam. Impossibile autem fuisset eum non impleri, si vel præceptus, vel promissus fuisset.* Et paulo post: *Et omnia quæ Deus præcepit, sunt ab aliquibus saltem impleta.* Hæc Lutherus. Quæ omnia cum præsentis doctrina velut ex diametro pugnant. Sed jam opus est, ut examinemus an illa duo præcepta decalogi, quæ ab eo in exemplum ejus assertionis, cuique proposita sunt, recte ab illo intelligantur. De præcepto dilectionis Dei constat Lutherum male sentire, quoniam non sic præcipitur nobis, ut Deum ex toto corde diligamus, quod nihil præter Deum diligamus, aut quod omnes vires nostræ voluntatis tali dilectioni applicemus: sed sic jubetur diligere Deum, ut nihil repugnans præceptis Dei amemus. Quapropter ille dicendus est diligere Deum ex toto corde, qui Deum diligens, reliqua omnia mandata ejus servat. Hoc autem expressè idem Dominus nos docuit, qui dilectionem suam nobis commendans, nihil aliud videtur à nobis exigere, quam suorum mandatorum observationem. Sic enim ait: (Joann. 3.) *Si quis diligit me, sermones meos servabit.* Quæ verba exponens beatus Gregorius, homilia trigesima, sic ait: *Verè enim diligimus, si ad mandata ejus à nostris nos voluptatibus coarctamus.* Ecce qualiter testimonio Gregorii est mandatorum Dei observatione colligitur perfecta Dei dilectio, ita ut ille dicatur implese præceptum de dilectione Dei, qui reliqua Dei mandata servavit. Præterea, beatus Joannes in sua prima Canonica (cap. 5.) ait: *Hæc est charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus.* In hoc ergo charitas custodiatur, in quo mandata ejus servamus. Rursum beatus Paulus (Rom. 13.) dicit totam legem in uno mandato impleri, in hoc videlicet: *Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Qui ergo verè & prout debet, proximum diligit, iis totam legem implevit. At cum Dominus præcipit nobis proximum diligere, ad opera nos misit, innuens per hoc non tam in affectu, quam in operibus esse implendum præceptum de dilectione proximi. Cum enim jusisset diligere inimicos nostros, continuo subjungit dicens: (Matth. 5.) *Benefacite his qui oderunt vos.* Præceptum ergo de dilectione proximi impletus, diligentes proximos nostros sicut nosipfos, cum præceptum illud legis naturæ servamus: *Quicumque vultis, ut faciant vobis homines, hæc & facite illis.* (Matth. 7.) Nec tamen hæc omnia sic intelligenda sunt, ut charitatis præceptum, quis putet impleri per operum exercitium sine ulla actuali dilectione. Nam & hæc potissimum requiritur, quoniam inter multa hominum mala, quæ Apostolus enumerat in secunda epistola ad Timotheum, (cap. 3.) hoc quoque addit: *Sine affectione.* Oportet ergo affici Deo: & si cum hoc reliqua omnia illius mandata quispiam servaverit, ille dicendus est diligere Deum ex toto corde, juxta illud modum, secundum quem dilectio Dei nobis in hac vita præcipitur. Nam dilectio Dei ad quam producendam anima omnes adhibet vires suas, & omnem admovet conatum suum, talis (inquam) non potest in hac vita haberi: nec illa nobis in hac vita præcipitur, sed illa est

quæ expectatur in præmium. Beatus Paulus de cognitione Dei loquens, (1. Cor. 13.) ait: *Nunc cognosco ex parte, tunc cognoscam sicut & cognitus sum.* Sicut ergo illis de cognitione ait: idem sentire oportet de dilectione, quæ sequitur cognitionem, ut videlicet hic diligamus ex parte, & imposterum diligere speremus ex toto. Hæc autem interpretatio præcepti de dilectione Dei probatur testimonio beati Bernardi, qui sermone quinquagesimo super Cantica ita ait: *Est charitas in actu, est & affectu.* Et de illa quidem quæ operis est, puto datam esse legem hominibus, mandatumque formatum. Nam in affectu, quis ita habeat, ut mandatur? Ergo illa mandatur ad meritum, ista in præmium datur. Cujus initium quidem profectamque vitam quoque præsentem experiri divina posse gratis non negamus, sed plane confirmationem defendimus futuræ felicitatis. Hæc Bernardus. Et beatus Augustinus, libro tertio contra duas epistolas Pelagianorum ad Bonifacium, capite septimo, eandem docet sententiam, sic dicens: *Sapientiam quibus & cognitionem Dei tunc perfici in nobis, & in Domino tantam exultationem, ut ea sit plena & vera securitas, quis negabit, nisi tam avertis sit à vero, ut ob hoc ad eam pervenire non possit? Verum hæc non erunt in præceptis, sed in eorum quæ hic observanda sunt præmio præceptorum. Et paucis interpositis, addit: Hic ergo præceptum est, ut non peccentis: ibi præmium non posse peccare. Hic præceptum est, ut desideris peccati non obediatis: ibi præmium, ut desideria peccati non habeamus. Hic præceptum est, intelligite ergo qui insipientes estis in populo, & stulti, si aliquando sapite: Ibi præmium est plena sapientia & perfecta cognitio. Videmus enim nunc per spectum in ænigmate (ait Apostolus 1. Cor. 13.) tunc autem facite, ad faciem. Nunc scio ex parte, tunc autem cognoscam sicut cognitus sum. Hic præceptum est: Exultate Deo adjutori nostro: & Exultate iusti in Domino: ibi præmium est, exultate perfecto & ineffabili gaudio. Hæc Augustinus, qui multa alia illo loco dicit, quod docet in hac misera vita non esse præceptam nobis justitiæ perfectionem, sed illam expectari in præmio. Ex quibus aperte satis colligitur Lutherum, male intellexisse præceptum de dilectione Dei. Deinde si præceptum illud esset, ut Lutherus docet, intelligendum, nullus inveniretur, immo nec inveniri posset, qui illud in hac vita servaverit. At multi sunt, de quibus scriptura sacra testatur (1. Reg. 14.) illos, aut dilexisse Deum, aut quævisse illum, aut servasse illi in toto corde suo. Nam de David Deus ad Hieroboam loquens, ait: *Non justus, sicut servus meus David, qui custodivit mandata mea, & ambulavit post me in toto corde suo.* Ecce David ambulavit post Deum in toto corde suo, & custodivit mandata Dei, & tamen David fomitem carnis habebat, qui, ut in cæteris omnibus contingit hominibus, voluntati renitebatur. Convincitur ergo ex hoc loco, nec concupiscentiam carnis esse peccatum contra Dei præceptum, nec etiam illam obflare, quo minus quis diligat Deum ex toto corde, prout à nobis in hac vita diligi mandabatur. Et idem David non veretur ad Deum dicere: (Psalm. 118.) *In toto corde meo exquisivit te.* Et iterum: *Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo.* Et rursum: *In toto corde meo scrutabor mandata tua.* Et iterum. *Ad omnia mandata tua dirigebar, omnem viam iniquum odio habui.* Si ad omnia mandata dirigatur David: ergo ad mandatum de dilectione Dei. Et ad aliud: *Non concupisces*, oportet certe alterum istorum scateri, aut quod il-*

lo-

phenum. Si tunc blasphemus: ergo tunc peccator & iniquus, & per consequens tunc dignus morte. Nisi forte isti hæretici censent blasphemum esse dignum præmio æterno. Bisi peccator tunc erat, oportet ut membrum demonis tunc fuerit. Unde beatus Gregorius in homilia super Evangelium Dominicæ primæ in quadragesima sic ait: Certe iniquorum omnium caput diabolus est, & hujus capitis membra sunt omnes iniqui. Hæc ille. Demum inter multas assertiones Joannis Hufs, quas Concilium Constantiense sessione decimaquinta damnavit, tertia in ordine est quæ sequitur. Paulus numquam fuit membrum diaboli, licet fecerit actus quosdam actibus Ecclesiæ malignantium consimiles. Et sexta assertio ejusdem Joannis Hufs sub his verbis ibidem ponitur: Præcitus, etsi aliquando sit in gratia secundum præsentem justitiam, tamen numquam est pars Sanctæ Ecclesiæ: & prædestinatus semper manet membrum Ecclesiæ, licet aliquando excidat à gratia prædestinationis. Hæc autem duæ assertiones simul cum aliis pluribus ejusdem Joannis Hufs in Concilio Constantiensi damnatæ sunt. **B** Secunda hæresis circa prædestinationem est, quæ assertit hominem sine speciali Dei revelatione posse scire se esse à Deo prædestinatum ad vitam æternam. Hæc hæresis hoc nostro miserando sæculo ad qualvis hæreses suscitandas aptissimum, in quo quicquid de dogmatibus effundere libet, licet, primo in publicum prodit. Sed bene res habet, quod qui ita sentiunt non sunt usque adeo progressi, ut errorem suum per scripturam quæ multo latius quam verbum nocere solet, prodiderint: sed solo verbo suam temerariam atque adeo præsumptuosam judicium manifestarunt. Nam in Concilio Tridentino, cui præsens adfui, cum inter viros doctos, qui multi illic aderant tractaretur ex mandato synodi quæstio de certitudine justificationis humanæ, & res esset inter eos controversa, ecce unus aut alter prostiterunt, qui præsumptuosa quadam temeritate coram tanta doctorum virorum multitudine dicere non erubuerunt, hominem absque speciali Dei revelatione posse certo scire non solum se esse justum, sed esse prædestinatum. Unus autem ex illis, ut temeritatem suam & superbiam præsumptionem pleniorer faceret, se ipsum in exemplum proposuit, dicens: Nam ego quidem certo scio me esse prædestinatum. Quod ego audiens obstupui, miratus quod homo vel mediocriter doctus & sui iudicii compos, in tam dementem errorem incidisset, & illam coram tali ac tanto cœtu effondere non erubisset. Postea vero rem hanc mecum tractans, & diligenti consideratione mente revolvens, vehementer suspicatus sum, hos tam præsumptuosæ hæresis assertores, Lutherum in pectore gestasse, & in illius verba jurasse, quamvis illi pro catholicis se nobis vendicabant, & pro talibus à nobis existimari cupiebant. Nam etsi Lutherus numquam, quod ego sciam, hanc hæresim aperte docuit, ex aliis tamen illius assertionibus evidenter colligitur. Lutherus enim assertit, omnem hominem fidem debere certo credere se esse justificatum gratis per misericordiam Dei. Dicit insuper hominem fidelem, etiam si ipse velit, non posse admittere illam salutem quæ sibi data est in baptismo, nisi nolite credere. Ex quibus duabus assertionibus manifeste deducitur ista tertia. Quoniam si homo est certus se esse justum, & est certus se non posse amittere suam justitiam, consequens est ut sit etiam certus se affecturum vitam æternam, quam sine Dei prædestinatione ad illam, assequi non possit. Contra illas duas primas Lutheri hæreses jam supra in titulo De gra-

tia disputavi, & omnia quæ contra illas duas hæreses in illo loco dixi etiam in hoc loco contra istam hæresim, de qua nunc agimus, viriliter pugnant. Nam si homo non potest esse certus de sua justificatione, multo minus de sua prædestinatione. Specialiter adhuc contra hanc hæresim pugnare volo, & apertis scripturæ testimoniis, evidentiisque argumentis illam convincere, ut tandem conjuncta atque confusa discedat à toto orbe Christiano. Ut autem rem apertiorer faciamus, statuamus & signemus hominem aliquem qui sine speciali Dei revelatione certo sciat se esse prædestinatum, & fingamus illum esse Petrum. Probo igitur Petrum sine Dei revelatione numquam id scire posse, quoniam seclusa Dei revelatione, nulla patet via per quam id potuerit Petro esse certum. Primo quidem Petrus non potest esse certus certitudine evidentiæ de sua prædestinatione: quoniam se esse prædestinatum non potest sibi esse aliquo modo evidens. Nam ex sola testimoniorum noticia non potest esse evidens, quoniam sola prima principia per se nota sunt hoc modo evidentiæ. At cum Petrus esse prædestinatum non sit principium per se notum, consequens est ut non possit hoc modo esse evidens. Et certe si hoc modo posset esse evidens Petro, se esse prædestinatum, cuicumque etiam alii homini esset evidens, Petrus esse prædestinatum: quia nomina & voces hujus enuntiationis, Petrus est prædestinatus, quicumque alius potest cognoscere, & ita oportet ut quicumque alius homo posset evidenter scire Petrum esse prædestinatum: Hoc autem fieri, summa esset dementia. Non potest etiam esse evidens Petro per demonstrationem, se esse prædestinatum: quoniam Petrus esse prædestinatum non est res necessaria, sed mere contingens, quippe quæ ex sola pendeat libera Dei voluntate. Non enim necessitate aliqua, sed libera sua voluntate Deus homines ad vitam æternam prædestinat. De qua re apertissime nos admonet Paulus in ea quæ est ad Romanos epistola cap. 9. *Non volentis neque currentis, sed misericordis est Dei.* Dicit enim scriptura Pharaoni. *Quia in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam, & ut annuntietur nomen meum in universa terra.* Ergo cuius vult miseretur, & quem vult indurat. Constat igitur prædestinationem quæ ex sola libera Dei voluntate pendet, rem esse contingentem, & non necessariam. Res autem contingentes non possunt per demonstrationem probari: quoniam (ut Aristoteles docet) de contingentibus non potest haberi scientia. Nec potest esse evidens Petro per experientiam, se esse prædestinatum: quoniam id quod sic est evidens, oportet ut sit facialiter & intuitivè agnitus. At prædestinationem illam quæ Petrus est prædestinatus, quæ actus est divinæ voluntatis, nemo nisi Deo volente & manifestante intueri valet. Nam talis actus divinæ voluntatis, quo Petrus ad vitam æternam ordinat, nisi Deo viso, videri non potest, immo quod mirabilis est, etiam si Deum ipsum quis videret, non tamen ideo necessarium esset, ut divinam illam voluntatem intueretur, quæ Petro decernit dare vitam æternam. Nam (ut beatus Augustinus egregie docet) est Deus speculum quoddam voluntarium, ea quæ vult in seipso pendens & manifestans, & quæ vult abscondens. Non est igitur possibile ut Petro qui divinæ voluntatis decretum intueri non valet, sit per experientiam evidens, se esse prædestinatum. Adde quod judicia Dei sunt hominibus tam occulta & incognita, ut non solum illa intueri, sed neque alio modo cognoscere valeant. Ideo Regius Propheta ostendere nobis volens, quantum nos divina judicia lateant, dixit: *(Psalm. 35.)*

Judicia Dei abyssus multa. Et hujus filius Rex Salomon ait: *(Sap. 9.)* *Quis hominum poterit scire consilium Dei? Aut quis poterit cogitare quid velit Deus? Cogitationes enim mortalium timida, & incerta providentia nostra. Corpus enim quod corrumpitur aggravat animam, & terrena habitatio deprimit sensum multa cogitantem. Et difficile astimans quæ in terra sunt, & quæ in prospectu sunt, inventimus cum labore. Quæ in cælis sunt autem quis investigabit? Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam & miseris spiritum tuum de altissimis?* Et Paulus in ea quæ est ad Romanos epistola, *(cap. 11.)* tantam judiciorum profunditatem admiratus exclamat, dicens: *O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus. Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? Propterea de corde hominis quod inscrutabile sit, Dominus per Hieremiam loquitur, *(cap. 17.)* dicens: *Præcor est cor hominis & inscrutabile, & quis cognoscat illud? Ego Domus scrutans cor, & probans renes.* Si nemo potest scire ea, quæ in corde hominis versantur, multo minus poterit cognoscere, quæ Deus in corde suo decernit, nisi ipse revelet. Summa igitur temeritas est, aliquem dicere, sine Dei speciali revelatione, certo & evidenter scire se esse prædestinatum ad vitam æternam, cum Salomon dixerit, sensum Domini neminem scire, nisi ille dederit sapientiam, & miserit spiritum suum de altissimis. Propter quod ab illo qui se prædestinatum esse certo scire se dicit, interrogandum esset, juxta Pauli doctrinam, quomodo nosti sensum Domini? Numquid consiliarius ejus fuisti? Et in priori ad Corinthios epistola, *(cap. 2.)* iterum docet divina judicia esse nobis abscondita, quæ tamen Deo revelante optime intelligere valeamus. *Quæ sunt Dei* (inquit Paulus) *nemo novit nisi spiritus Dei.* Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ à Deo donata sunt nobis. Ex his omnibus apertissime colligitur, neminem, absque Dei clara visione, posse certo scire certitudine evidentiæ se esse ad vitam æternam prædestinatum. Superest ut ostendamus neminem etiam, sine speciali Dei revelatione posse certitudinem fidei Catholicæ, certo scire se esse prædestinatum. Hoc autem facillime quicumque intelligit esse verum, si advertat, quod nihil est hujusmodi certitudine certum, nisi id solum quod ex fide Catholicæ credere tenetur. Alioqui oportebit fateri, quod ex sola probabilis ratione, & pie erga dicentem affectione certo credimus, esse nobis tam certa, sicut ea quæ fide Catholicæ credimus. Quod si quis concesserit, impie ager. Quoniam circa ea quæ ex sola probabilis ratione & pia affectione credimus, decipi possumus: circa illa vero quæ ex fide Catholicæ credimus, decipi non possumus. Si autem contingeret ea quæ sola ratione probabilis & pia affectione creduntur, talia esse, ut circa illa non possit sic credens decipi, quod fieri, si quis hac sola ratione motus, crederet aliquam geometricam propositionem demonstrabilem, aut aliquam ex articulis fidei Catholicæ, tamen si sic credens non esset tanta certitudine certus, sicut is qui eadem crederet ex fide Catholicæ inclinante illum ad hoc credendum. Quoniam etsi ambo essent æque certi ad hoc, quod nullus eorum sic credendo potest falli, quia obiectum utriusque est se æque certum: ex eo modo tamen tenendi ad obiectum, sunt valde dispares. Nam alter illorum movetur à sola veritate humana & probabilis ratione, alter vero innititur veritati divinæ, & ab illa movetur ad credendum: quia credit Deum esse vera-*

cissimum: ideo firmissimum credit, omne revelatum à Deo esse verum. Quantum autem interit inter hoc, & illud motivum, & quantum sit hoc quam illud certius, nemo est qui non videat.

Ex quo apertissimum evadit, nihil illud fide solum humana creditur, esse æque certum, sicut id quod creditur ex fide Catholicæ inclinante & moveante animam ad sic credendum. Et inde necessario consequitur, ut hæc certitudine fidei Catholicæ, nemo absque speciali Dei revelatione possit esse certus, se esse ad vitam æternam prædestinatum. Quoniam quisque dixerit, se tali certitudine esse de sua prædestinatione certum, fateri cogetur esse articulum fidei, se esse prædestinatum, aut per evidentem & manifestam consequentiam deduci ex aliquo articulo fidei. Nam alioqui (ut nunc dicimus) non posset tali certitudine esse de sua prædestinatione certus. Utrumque tamen istorum esse apertissime falsum. Nam quod non sit articulus fidei Catholicæ, Petrus aut Joannem esse ad vitam æternam prædestinatum, adeo est manifestum, ut probatione non indigeat. Si quis autem tam effrons est, ut id negare non veretur, petendum est ab illo, ubi in Apostolorum Symbolo, aut in aliquo ex sacris codicibus id ostendat, sed quia aperta sunt ista, quam ut in illis moram facere debeamus, ideo ad aliud pertranseo. Non potest etiam ex articulis fidei per evidentem consequentiam deducere Petrus, se esse prædestinatum. Nam si id fieri posset, non solum Petrus, sed quicumque talem deductionem faceret, certo cognosceret de se & de alio quovis prædestinato, illos esse ad vitam æternam prædestinatos. Nec solum certo sciret certitudine fidei Catholicæ, sed ita credere teneretur sub interminatione gehennæ. Quoniam ea quæ per evidentem consequentiam ex articulis fidei deducuntur, omnes sub interminatione gehennæ credere tenentur. Præterea si hoc ex aliquo articulo deduci posset, certe non ex alio quam ex illo, quo Deus bene operanti, & suis mandatis obedienter promissit se daturum vitam æternam. *Si vis ad vitam ingredi* (inquit Salvator noster *(Matth. 19.)* *serva mandata.* Verum ex hac sola promissione non potest quis esse certus de sua prædestinatione, quoniam non est nuda & absoluta promissio, sed conditionalis, sub hac videlicet conditione, quod servet mandata. Nemo autem sine speciali Dei revelatione potest esse certus se habere illam mandatorum Dei adimpletionem, quæ satis sit, juxta Dei promissionem, ad vitam æternam certo assequendam. Nam illa obedientia qua nunc quis hoc temporis articulo divina exequitur mandata, etiam si certo sciret se tunc perfecte divinis obedire mandatis, non valet hominem reddere certum de vita æterna assequenda. Quoniam non juxta quamecumque, sed solum juxta eam, quæ est in finalem perseverantiam. Deus promissit se vitam æternam daturum. *Qui perseveraverit usque in finem* (inquit Salvator *(Matth. 10.)* *hic salvus erit.* Et Paulus ait: *(2. Tim. 2.)* *Non coronabitur, nisi qui legitime certaverit.* Non certat autem legitime, qui quamvis multa & egregia in bello gessit facinora, tandem sponte & non coactus hosti cedere voluit. Denique Salomon ait: *(Eccles. 11.)* *Si ceciderit lignum ad austrum, sive ad aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.* Quæ verba interpretans Hieronymus in Commentariis super Ecclesiastem, sic ait: Lignum quod in hac vita corrumpit, & conditione mortalitatis fuerit incisum: aut peccavit ante dum flaret, & in Boreæ parte postea ponitur: aut si dignos Austro fractus attulit, in plaga jacebit australi. Hæc Hieronymus. Eandem sen-

la non sunt mandata, prout Lutherus illa interpretatur, aut quod David non ad omnia mandata fuerit directus. At David testatur se ad omnia Dei mandata fuisse directum: non sunt ergo illa Dei mandata intelligenda, prout Lutherus illa interpretatur. Hoc idem etiam se fecisse testatur Ezechias Rex cum Dominum Deum orat, dicens: (4. Regum 10.) *Obsecro Domine, memento quomodo ambulaverim in conspectu tuo in veritate et corde perfecto, et quod placitum est coram te, fecerim.* Num forte iste non habebat fomitem resistentem? Habebat certe. Qualiter ergo ambulare potuit coram Deo in corde perfecto, si talis dilectio Dei, qualem Lutherus docet, à nobis in hac vita exigitur, aut si concupiscentia carnis est peccatum contra Dei præceptum? Præterea in Deuteronomio dicitur: *Invenies Deum, si tamen toto corde et tota tribulatione animæ tuæ quaesieris eum.* Peccentemur ergo Lutherum, an aliquis unquam Deum invenit? Si abnuit, obstat illud quod dicit Sponsa in Canticis cap. 3. *Inveni quem diligit anima mea.* Et de illis qui in regno Juda fuerunt tempore regis Aza, dicitur: (2. Petr. 35.) *In omni enim corde suo juraverunt, et in tota voluntate quaesierunt eum, et inventerunt.* Si autem fatetur, ut oportet, omnem istum invenire Deum, necesse est etiam ut fateatur omnem talem quaesivisse Deum in toto corde suo: alioquin non invenisset Deum: quia ut hoc peragere possit, talis exigitur ab illo diligentia, ut videlicet Deum toto corde suo quaerat. Ex his ergo omnibus apertissime convincitur præceptum de dilectione Dei non esse intelligendum, ut Lutherus illud interpretatur, sed juxta illam interpretationem est præmium quod expectamus, & non præceptum quod mandatur. Hoc autem apertissime colligitur ex quarto libro Regum cap. 11, quo loco de Jehu Rege ita dicitur: *Porro Jehu non custodivit ut ambularet in lege Domini Dei Israel in toto corde suo.* Et hujus rei causam subdens ait: *Non enim recessit à peccatis Hieroboam qui peccare fecit Israel.* Quia enim unum aut alterum mandatum transgressus est, dictus est non ambulasse in toto corde. Unde convincitur eum ambulare in toto corde, qui omnia mandata implet. De alio præcepto, videlicet: *Non concupisces,* etiam patet Lutherum errasse. Ex prædictis namque satis constat per illud non prohiberi carnis concupiscentiam, quoniam cum talis concupiscentia in omnibus hominibus, præter Christum & forte virginem ejus matrem, reperta fuerit, nullus esset qui tale servasset præceptum. At David custodivit omnia mandata Domini: ergo & hoc mandatum. Non autem custodisset illud, si carnis concupiscentia fuisset per illud prohibita. Convincimus ergo ut per illud præceptum non prohibeatur concupiscentia carnis, sed interior voluntatis affectus. Ad quod clarius ostendendum aliqua proferam factorum virorum testimonia. Sed antequam illa in medium producam, hoc unum admonere decrevi, videlicet, hanc dictionem peccatorum æquivocam esse in sacris literis. Aliquando enim capitur pro hostia quæ offertur pro peccato. Sic capitur à Paulo Apostolo in secunda epistola ad Corinthios, cap. 5, cum ait: *Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit,* ac si diceret: Christum, qui etiam ut homo nullam admiserat culpam, Pater cœlestis enim pro nobis mortem subire fecit: qua morte pro nostris peccatis suscepta, factus est ipse Christus peccatum, hoc est hostia pro peccato. Sed ab hac peccati significatione nunquam aliquis dicitur peccator. Et ita Paulus de Christo loquens, non dicit quod pater fecerit eum peccatorem, sed quod fecit

eum peccatum. Aliquando etiam vocatur peccatum, causa alliciens, aut impellens ad peccatum, vel poena peccati: & hoc modo appellavit Paulus peccatum, cum dixit: (Rom. 7.) *Si autem quod nolo malum hoc facio, jam non ego operor illud, sed quod habitat in me.* Peccatum hoc loco Paulus vocat carnis concupiscentiam, quia semper ad malum impellit, vel quia in poenam primi peccati data est. Hoc autem patet ex sequentibus. Nam postquam dixerat peccatum quod in illo habitat, operari malum, statim subjungit: *Scio enim quod non habitat in me, hoc est in carne mea, bonum.* Et ab hac peccati significatione nullus unquam dicitur peccator. Unde beatus Augustinus in commentariis super epistolam ad Galatas ait: Aliud est peccatum habere, & aliud peccare. Alio modo sumitur hæc vox peccatum pro culpa, & Dei offensiva, quam voluntas nostra transgrediendo Dei præceptum committit, & propter quam voluntas sic peccans rea efficitur alicujus poenæ infligendæ. Et hæc est solemnissima illius vocis significatio, qua etiam frequentius sacrae literæ utuntur. Et ab hac sola peccati significatione dicitur aliquis peccator. De hac ergo peccati significatione loquentes, dicimus concupiscentiam carnis aut fomitem non esse peccatum, & per consequens, non esse prohibitam per præceptum illud: *Non concupisces.* Richardus de Sancto victore libro secundo de Emanuele, capite ultimo, ostendens excellentiam beatæ virginis Mariæ super omnes alios sanctos ait: *Ceteris sanctis in commune præcipitur, ut in mortali eorum corpore peccatum non regnet: soli isti singulariter datur, ut mortale corpus ejus peccatum non inhabitet.* Non regnet (inquit Apostolus, Rom. 6.) *peccatum in vestro mortali corpore.* Ecce præcipit ut non regnet, sed numquid ut non inhabitet? Attende super hoc quid alibi dicat: (Rom. 7.) *Si enim quod nolo malum id ago, jam ego non operor illud, sed quod habitat in me peccatum.* Hæc Richardus. In quibus verbis id advertendum est quod ait esse nobis præceptum, ut peccatum non regnet in nostro mortali corpore: non autem esse præceptum, ut peccatum non inhabitet. Ex quo patet concupiscentiam carnis non esse interdicitam, quoniam hæc est peccatum illud quod habitat in corpore nostro. Beatus Augustinus hanc sententiam sæpissime docet, videlicet in primo libro De Civitate Dei, cap. 24. & libro 14, cap. 10, sed expressius & diffusius in lib. 1. ad Bonifacium contra duas epistolas Pelagianorum, cap. 13. Sic enim ibidem ait: *Dicunt etiam baptismum non dare omnem indulgentiam peccatorum, neque auferre crimina, sed radere, ut omnium peccatorum radices in mala carne teneantur.* Quis hoc cum Pelagianis nisi infidelis affirmet? Dicimus enim baptismum dare omnium indulgentiam peccatorum, & auferre crimina, non radere, nec ut omnium peccatorum radices in mala carne teneantur, quasi ratorum in capite capillorum, unde crescant refecanda peccata. Nam & istam similitudinem comperi suæ illos adhibere calumniæ, tamquam nos hoc sentiamus atque dicamus. Sed de ista concupiscentia carnis falli eos credo vel fallere, cum qua necesse est ut etiam baptizatus, & hoc si diligentissime proficiat, & spiritu Dei agitur, pia mente configat. Sed hæc etiam si vocatur peccatum non utique quia peccatum est, sed quia peccato facta est, sic vocatur: sicut scriptura, manus cujusque dicitur, quod manus eam fecerit. Peccata autem sunt quæ secundum carnis concupiscentiam vel ignorantiam illicita sunt, dicuntur, cogitantur: quæ transacta etiam reos tenent si non remittantur.

tan-

tantur. Et ista ipsa carnis concupiscentia in baptismo sic dimittitur, ut quamquam tracta sit à nascitibus, nihil nocet resuscitantibus. Hæc Augustinus, qui multo plura illo loco pro hac re dicit. Et libro primo De nuptiis & concupiscentiis ad Valentinum per multa capita hæc eandem docet sententiam. Quæ omnia curioso lectori legenda committo, satis illi me fecisse existimans, cum ostenderit locum, ubi quæ voluerit, reperire valeat. Præter hæc omnia sanctorum virorum testimonia extat etiam contra hanc impiam & blasphemam Lutheri sententiam aperta Ecclesiæ definitio. Nam Concilium Tridentinum sub Paulo tertio celebratum, sessione quinta, capite quinto hanc particularem Lutheri de concupiscentia sententiam damnavit, sic dicens: Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta Synodus declarat, Ecclesiam Catholicam nunquam intellectivè peccatum appellari, quod vere & proprie renatis peccatum sit: sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium sentierit, anathema sit. Deinde idem Concilium sessione sexta, capite undecimo, doctrinam asserentem præcepta Dei esse impossibilia, damnavit, hæc dicens: Nemo temeraria illa, & à patribus sub anathemate prohibita voce uti debet, Dei præcepta homini justificato, ad observandum esse impossibilia. Nam Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis. Cujus mandata gravia non sunt. Cujus jugum suave est, & onus leve. Qui enim sunt filii Dei, Christum diligant: qui autem diligunt eum, ut ipsemet testatur, servant sermones ejus: quod utique cum divino auxilio præstare possunt. Et post datam hanc doctrinam, ne quis temere contra illam aliquid dicere auderet, canonem late sententiæ adjecit, qui inter multos alios in illa sessione editos, decimo octavo loco constitutus, hæc verba continet. Si quis dixerit, Dei præcepta, homini etiam justificato & sub gratia constituto esse ad observandum impossibilia, anathema sit. Hactenus Concilium Tridentinum. Adversus hanc hæresim juxta utramque illius partem scripsit largissimè Jacobus Latomus in eo opere quod fecit pro defensione determinationis Lovaniensis contra Lutherum. Joannes Rossensis Episcopus scriptis disertissimè, ut solet, contra hujus hæresis partem secundam, eam videlicet quæ est De concupiscentia, in articulo secundo illius operis quod fecit contra 41. Lutheri articulos à Leone 10. prius damnatos.

PRÆDESTINATIO

Sigbertus Monachus in suis chronicis refert, sub Honorio Imperatore & Zozimo Papa fuisse quandam hæresim ortam, quæ docebat pie viventibus non prodesse bonorum operum laborem, si à Deo ad mortem ordinati fuissent: & impiis peccatoribus non obesse quæcumque scelera & flagitia ab illis commissa, si Deus illos ad vitam æternam prædestinasset. Hujus hæresis auctores Sigbertus ait vocari Prædestinatos, nomen à sua doctrina suscipientes. Quis autem fuerit hujus hæresis princeps, Sigbertus subicit, nec ego apud aliquem alium reperii, quoniam nullus ex his qui de hæresibus scripserunt, hujus hæresis meminit, præter Bernardum de Lutzemburgo in suo catholico hæreticorum, qui nihil aliud dicit quam id quod in chronicis Sigberti invenit. Hanc errorem ferre per mille annos jam sepultum suscitavit ab inferis

Tom. I.

Joannes Hufs Bohemus, dicens eum, qui à Deo prædestinatus est ad vitam, etiam si mala opera agat, nunquam posse esse membrum diaboli: & illum qui est à Deo ordinatus ad mortem, quantumcumque bene vivat, nunquam posse esse membrum Dei. Hanc pestilentissimam hæresim anno millesimo quingentesimo tricesimo quarto, amplexati sunt aliqui vulgares & idiotæ homines in Hollandia & Phrygiâ, dicentes nulli homini bonum opus prodesse, aut malum obesse, sed omnia pendere ex sola prædestinatione & præsentia divina. Quæ doctrina justos viros à bonorum operum exercitio avocat, & peccatores ad quæcumque scelera perpetranda impellit. Scripturæ ergo factæ testimoniis apertissimis hujus falsitatem ostendimus, ne ex hac doctrina insanam male agendi peccatores accipiant. Nullus dubitat Cain fuisse damnatum, qui de misericordia divina desperavit, dicens: (Gen. 4.) *Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear.* At cum Dominus ad munera ejus non respexisset, & ob hoc Cain esset iratus, concidissetque vultus ejus, dixit illi Dominus (ibidem.) *Quare iratus es? & cur concidit facies tua? Nonne si bene egeris, recipies?* Ecce Deus promittit homini prædicto præmium bonorum, si ea voluerit agere: & non veniatur hæretici potentiam bene operandi auferre ab illis qui à Deo ad mortem ordinati sunt. Deus enim neque sua prædestinatione, sic necessest prædestinatos ad bonum, ut male agere & perire nequeant: neque ad gehennam ordinatos sic cogit, ut bene agere & vitam promereri non valeant. Nam (ut verbis Augustini utar) novit Deus mutare sententiam, si homo ceperit mutare vitam. Unde ipsemet Deus per Hieremiam Prophetam cap. 18. loquitur dicens: *Si penitentiam egerit gens illa à malo suo quod locutus sum adversus eam: egam et ego penitentiam super malo quod cogitavi ut facerem ei.* Præterea, certum est David Regem fuisse à Deo ad vitam æternam prædestinatum, & tamen cum propter adulterium ab eo commissum accessisset ad illum Nathan Propheta proponens Regi parabolam de homine divite accipiente oviculam à paupere, qua idem pauper aiebatur: Rex David dixit talem divitem esse filium mortis. Quo dicto, Propheta Nathan dixit ad David: (2. Reg. 12.) *Tu es ille vir.* Quibus verbis Propheta apertissime declarat, David Regem propter scelus illud esse filium mortis, & dignum qui morte plecteretur æterna, nisi Deus illius miseratus, vitam illi dedisset qua male actorum poenitere potuisset. Rursum, Beatus Petrus Apostolus prædestinatus est à Deo ad vitam æternam, qua etiam nunc jam fruatur: hic tamen cum Christum increpasset eo quod se mortuum dixerat, & mori paratum, audivit ab eodem Christo: (Matth. 16.) *Vade post me Satana.* Ecce Petrus prædestinatus, qui tamen aliquando fuit Satanas. Quod si Satanas fuit, oportet ut tunc magis ad dæmonem quam ad Christum periret. Nam Theophylactus illum locum Matthæi exponens, sic ait: Satanas adversarius dicitur. Vade igitur post me, hoc est, ne obstitas, sed sequere voluntatem meam. Vocat autem sic Petrum, quia etiam Satanae dicebatur, Christum pati. Hæc Theophylactus. Sed quia non est valde manifestum, Petrum tunc peccasse mortaliter, quia divinis vocatus fuerit Satanas (nam, sic, dictus est, quæ divinis voluntati adversabatur, Satanas enim idem est quod adversarius) ideo aliud manifestissimum illius peccatum producemus, triam videlicet negationem, qua magistrum suum & omnium nostrum dejectionem negavit. Deinde Paulus vas electionis, qui testatur sibi esse repositum à Deo coronam justitiæ, fatetur se prius fuisse blas-

Ppppp

phe-

teniam multo apertius declarat Divus Salonijs Episcopus Viennensis in quaestionibus, quas in modum dialogi fecit super Ecclesiasticam, sic inquit: Hæc sententia spiritualiter intelligi debet. Nam per lignum homo designatur: quoniam uniusquisque est quasi lignum sylvæ generis humani. Per Austrum, qui est ventus calidus, designatur requies Paradysi. Per Aquilonem, qui est frigidus, designatur inferni supplicium. Et est sensus. Ubi cumque homo sibi locum vivendi præparaverit, ad Austrum cum ceciderit, id est, mortuus fuerit, in requie Paradysi, & gloria regni cælestis permanebit in æternum. Si vero male vivendo, locum sibi præparaverit ad Boream, inferni penas luet in sæcula sæculorum. Hæc Salonijs ad Veranum fratrem. Ex quibus omnibus aperte colligitur, finem prædestinationis, qui est vita æterna, non dari à Deo propter quamcumque justitiam, nisi in illa in ultimo vitæ hiatu reperitur. Et inde aperte convincitur, ut ex sola cognitione præsentis justitiæ, etiam si illam se habere quis certo cognosceret, non possit esse de sua prædestinatione certus, certitudine fidei Catholicæ. Quoniam etsi admittamus (quod juxta Pauli doctrinam falsum est) prædestinationem divinam ex meritis hominum prævisis procedere, ita ut prædestinationis divinæ causa sit præscientia meritorum, hoc tamen de illis solis meritis intelligendum esset, quæ Deus præcivit illum in articulo mortis habiturum, ut juxta Salomonis sententiam, in eo statu perpetuo maneat, in quo per mortem cecidit. Sed forte quis prædicet errorem pertinaciter tueri contendens, in Joviniani & Pelagii hæresim incidit, dicens, eum qui semel gratiam baptismi suscepit, non posse amplius illam amittere, & per consequens nec peccare, sed esse de sua perseverantia, ac proinde de vita æterna securum. Et inde forte deducet, eum qui certus sit se gratiam baptismi esse assequutum, esse inde certam de sua prædestinatione ad vitam æternam, quoniam credit certo se ab illa gratia non posse excidere. Sed qui ad hoc asyllum confugeret, errorem tueretur pejorem priori, nam ex sacris litteris constat, David Regem fuisse bonum & justum, quando ex Dei præcepto illum Samuel Propheta unxit in Regem. Postea tamen domi occidit uxorem Uriæ concupivit, & tandem cum illa coevis adulterium primo, & deinde homicidium perpetravit. Sed quia forte hoc exemplum Jovinianus & Pelagius rejicient, propterea quod David non habuit gratiam baptismi, qui tunc non erat à Deo infusus, ideo ad eos, qui gratiam baptismi receperunt, accedamus. Apostolos esse ante mortem Christi baptizatos, constat vel ex eo loco Joannis (cap. 13.) ubi ad illos, Salvator noster alloquens, dixit *Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lavet. Vos autem mundi estis, sed non omnes.* Nam illa verba de lotione, per Sacramentum baptismi intelliguntur à sanctis, dicens illos esse mundos, ostendit illos tunc esse in gratia. Quod autem addit, sed non omnes, propter Judam dictum esse constat, qui tunc Christi Salvatoris postea mortem meditabatur. Parum tamen post hæc verba, in eadem videlicet nocte, omnes Apostoli scandalum passi sunt, quando relicto eorum magistro, omnes fugerunt. Et Petrus qui se omnibus fortorem & constantiorem præbatur, pejus omnibus peccavit, quando anathematizans & jurans, ter magistrum suum negavit. Nec opus est amplius contra hæc Joviniani hæresim disputare, quia supra in titulo de gratia, hæresi 2. satis me dixisse memini. Et ex illis omnibus apertissime convincitur, quemlibet hominem

quantumlibet justum, nisi à Deo sit in gratia confirmatus, posse mortaliter peccare, & per consequens baptismi gratiam amittere. Et inde evidenter colligitur, neminem ex sola agnitione præsentis justitiæ, etiam si illam se habere certissime sciret, posse certo cognoscere certitudine fidei Catholicæ se esse ad vitam æternam prædestinatum. Forte is qui de sua prædestinatione se certum esse contendit, prædictis rationibus victus, dicit, non ex sola cognitione præsentis justitiæ, sed etiam finalis perseverantia, esse sibi certo persuasum certitudine fidei Catholicæ, se esse ad vitam æternam prædestinatum. Sed qui hoc diceret, errore errori adderet: quoniam nemo sine speciali Dei revelatione, potest suam finalem perseverantiam certo agnoscere. Nam de hac sola intelligendum est, quod Salomon ait: (*Eccle. 9.*) *Nescit homo utrum amore, an odio dignus sit, sed omnia in futurum servantur incerta.* Quæ verba etsi aliter à Hieronymo, ex Hebræo sermone in Latinum translata sint, quam nos juxta vulgatam additionem nunc citavimus, suorum tamen verborum sensus à nostro non differt. Translatio Hieronymi sic habet: „Et quidem charitatem, & quidem odium, non est cognoscens homo, omnia in facie eorum. Ut autem omnibus constare possit, istorum verborum sensum à nostra vulgata additione non differre, opus est, ut ipsummet Hieronymum audiamus suam translationem interpretantem, qui sic ait: Neque amicitias, neque inimicitias scit homo, sed omnia coram eis incerta, propterea quod omnibus eveniunt similia, justis & injustis. Porro hic sensus est. Etiam in hoc dedi cor meum, & scire volui quos Deus diligeret, quos odisset, & inveni justorum quidem opera in manu Dei esse: & tamen utrum amentur à Deo an non, nunc eos scire non posse, & ambiguo fluctuare, utrum ad probationem sustineant quæ sustinent, an ad supplicium.“ Hæc Hieronymus. Quæ verba eundem explicant sensum, quem vulgata additio docet. Præterea, idem Salomon alibi dicit: (*Prov. 27.*) *Ne gloriaris in crastinum, ignorans quid superventura pariet dies.* Per crastinum hoc loco Sapiens intelligit totum tempus futurum, sive sit proxima dies sequens, aut quælibet alia post illam. Juxta hanc enim significationem usus est hac voce Salvator noster, quem advocare nos volens à cura & sollicitudine providendi in futurum tempus de rebus corpori necessariis, dixit: (*Matth. 6.*) *Nolite solliciti esse in crastinum.* Non enim solum prohibuit nobis sollicitudinem in diem proximam, sed multo magis in aliam longe distantiorem. Prohibet ergo Salomon, ne gloriemur in tempore futurum, quia ignoramus quid illo tempore acturi sumus. At si homo justus esset certus de sua perseverantia in justitia, posset quidem, & merito gloriari de sua præsentis bonitate & justitia: quia certo sciret quid superventura dies illi parere posset. Nam si, ut Paulus docet, (*1. Cor. 13.*) potest homo de bonitate in Domino gloriari, nihil prohibet quin gloriari possit in crastinum, si certus est se in crastinum non amissurum, quod hodie habet. Sed quia Salomon divino spiritu illustratus optime agnoscebat, homines ex se ignorare quid in futuro tempore acturi sint, ideo prohibet illis ne in futurum tempus gloriantur. Ideo beatus Augustinus in libro de pastoribus, capite 12. temeraria judicia esse censet ea, quibus homines de se, aut aliis judicant, quales futuri sint, cum hoc scire non possint. „Temerariis judicis (inquit ille) plena sunt omnia, neque timor certus est, neque amor. Quid sit hodie quisque homo, vix novit ipse homo;

tamen utcumque quid hodie, quid autem cras neque ipse.“ Hæc Augustinus. Rursum, contra perseverantia certitudinem pugnant omnia illa, quibus sacra scriptura nos admonet, ut in futurum firmos cauti, & nobis ipsis propiciamus. *Qui sibi videtur stare* (inquit Paulus *1. Cor. 10.*) *videat ne cadat.* Et Salomon ait: *Beatus homo homo quæpedit pavidus.* Si homo semel justificatus certus esset de sua perseverantia, non erat opus illum admonere de cautela & de pavore. Deinde, perseverantiam in bono, aut suam prædestinationem non esse alicui homini sine speciali Dei revelatione notam, testantur concorditer omnes sacri Doctores, è quibus aliquos nunc in testes citare decrevi. Bernardus in sermone primo de septuagesima, de cælesti electorum generatione differens, hæc ait: „Sed generationem istam quis enarrabit? Quis potest dicere, ego de electis sum? ego prædestinatus ad vitam? ego de numero filiorum? Quis hæc inquam dicere potest reclamante scriptura? Nescit homo an amore dignus sit, an odio. Certitudinem utique non habemus, sed spei fiducia consolatur nos, ne dubitationis hujus anxietate cruciemur.“ Hæc Bernardus, qui non suo tantum judicio, sed sacre scripturæ testimonio fretus, aperte docet neminem scire se in bono perseveraturum, aut à Deo ad vitam æternam esse prædestinatum. Beatus Gregorius, libro 6. in registro, interpretans illud Salvatoris: (*Joann. 3.*) *Spiritus ubi vult spirat, & vocem ejus audis, nescis unde veniat, aut quo vadit, hæc ait: „Spiritus quidem venit & vadit, quia reprobos deserit, electos assumit. Et quia judicium dependentis Dei imperscrutabile est, unde veniat, & quo vadat homo nescit: quia sciri non potest, an quis in gratia quam recipit, perseverare in perpetuum debeat. Ab eo igitur qui defecit, venit spiritus dicitur, ire ad eum qui perseveraturus est: quia alios in tempore alio assumit, nec tamen deserit.“ Hæc Gregorius. Eadem sententiæ favet beatus Salonijs Viennensis Episcopus Gregorio vetustior, qui in Commentario quod in modum dialogi fecit super Ecclesiasticam, interpretans illud Salomonis: *Quis novit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & spiritus jumentorum descendat deorsum*, hæc ait. Filii Adam significant sanctos & electos viros, qui merito appellantur homines, quia rationaliter, sancte & spiritualiter vivunt. Per jumenta vero significantur carnales, quia propterea jumenta vocantur, quoniam bestialiter & carnaliter sicut jumenta & peccatores vivunt. Hinc enim sanctus Propheta David, dicit, (*Psal. 35.*) *Homines & jumenta salvabis Domine.* Solum enim fieri, ut illi qui videntur homines justi, peccent, & convertantur à justitia sua, & faciant iniquitatem: è contrario illi qui sunt mali & impii, convertantur ab iniquitate sua, & faciant justitiam & æquitatem. Ideo dicit Salomon: *Quis novit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & spiritus jumentorum descendat deorsum*: quia tamen incertus est vitæ hujus status, ut & peccator qui jumentum vocatur, per penitentiam conversus surgat & ascendat in celum, & justus à justitia sua ruat in peccatum, & demergatur ad inferos. Hæc Salonijs. Sed multo apertius beatus Augustinus in multis locis hanc sententiam docet. Nam in epistola ad probam, quæ est in ordine suarum epistolarum 121. tractans illud Pauli, (*1. Cor. 4.*) *Nolite ante tempus judicare*, hæc ait. Sicut sibi quisque, nemo alter alteri notus est: & tamen nec sibi quisque ita notus est, ut sit de sua castina conversatione securus. Et libro undecimo de civitate Dei, ca-*

pitæ duodecimo, de istis viris loquens, hæc ait. Qui licet de suæ perseverantia premio certi sunt, de ipsa tamen perseverantia sua reperuntur incerti. Et in libro de bono perseverantia, prope initium, hæc ait. Asserimus ergo, donum Dei esse perseverantiam, qua usque in finem perseveratur in Christo. Finem autem dico, quo vita ista finitur, in qua tantummodo periculum est, ne cadatur. Itaque utrum quisque hoc munus acceperit, quamdiu hanc vitam ducit, incertum est. Hactenus Augustinus. Denique Concilium Tridentinum, sub Paulo tertio celebratum, sessione sexta, capite 12. & 13. manifesta definitione declaravit, quid de hac re sit necessario credendum, sic dicens: Nemo quoque quamdiu in hac mortalitate vivit, de arcana divina prædestinationis mysterio, usque adeo præsumere debet, ut certo statuat, se omnino esse è numero prædestinatorum, quasi verum esset, quod justificatus, aut amplius peccare non possit, aut si peccaverit, certam sibi respicientiam promittere debeat. Nam, nisi ex speciali revelatione, sciri non potest, quos Deus sibi elegerit. Similiter de perseverantia munere, de quo scriptum est: (*Matth. 10.*) *Qui perseveraverit in finem hic salvus erit*: quod quidem aliunde haberi non potest, nisi ab eo qui potens est eum, qui stat statuere, ut perseveranter stet, & eum qui cadit restituere, nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine polliceatur: tamen in Dei auxilio firmissimam spem collocare & reponere omnes debent. Deus enim, nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cepit opus bonum, ita perficiet operans velle & perficere. Verumtamen qui se existimant stare, videant ne cadant, & cum timore, ac tremore salutem suam operentur in laboribus, in vigiliis, & elemosynis, in orationibus & oblationibus, in jejuniis & castitate. Formidare enim debent, scientes quod in spem gloriæ, & nondum in gloria, renati sunt, de pugna quæ superest cum carne, cum mundo, cum diabolo, in qua victores esse non possunt, nisi cum Dei gratia Apostolo obtemperant dicenti: (*Rom. 8.*) *Debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus: si enim secundum carnem vixeritis, morietini: si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.* Et post datum hanc de prædestinatione & de perseverantia munere doctrinam, ne quis ausu temerario contra illam deinceps aliquid asserere auderet, Canonem late sententiæ statuit, qui sextusdecimus est, & sequentibus verbis exprimitur. Si quis magnum illud perseverantia donum, se certo habiturum, absoluta & infallibili certitudine dixerit, nisi hoc ex speciali revelatione didicerit, anathema sit. Hactenus Concilium Tridentinum. Verum etsi nullus absque speciali revelatione possit certo & infallibiliter scire se esse prædestinatum, aut in bonitate & justitia, usque in finem vitæ perseveraturum, nihil tamen obstat quin per signa aliqua & conjecturas possit conjicere se esse de numero prædestinatorum. Nam multa de hac re signa nobis ostendant sacri Doctores, testimoniis sacre scripturæ roborata, & sunt quæ sequuntur. Patientia in tribulationibus, misericordia erga pauperes & afflictos, humilitas, contemptus rerum mundanarum, lachrymarum ubertas, præsertim pro desiderio patriæ cælestis, libens & alacris auditio verbi Dei, & alia forte hujusmodi plura. Sed licet aliquis hæc omnia in se certa experientia agnosceret, non ideo deberet esse de sua prædestinatione securus, ac certus quia possibile est, ut illa quæ in se habet, talia non sint, qualia ipse putat. Potest etiam contingere, ut multa ex illis adfuit cum peccato mortali, prout conigit aliquibus Philosophis gen-

libus, qui multi hujusmodi virtutibus præditi idolatra fuerunt.

PRÆDICATIO.

Inter multos errores quos Vvaldensibus impingit Eneas Sylvius, libro de origine Bohemorum, capite trigesimo quinto, is unus est, quo docent liberam esse cuicumque Christiano verbi Dei prædicationem, adeo ut quamvis à superiore sit prohibitus ne id agat, illum tamen posse prædicare verbum Dei asserunt. Verum Guido Carmelita in sua summa de hæresibus Vvaldensium errores recensens, namquam hujus erroris meminit. Eundem errorem postea docuit Joannes Vvicleph. Et hunc sequutus est Joannes Hufs, velut discipulus magistrum. Et quia posteriores hæretici, quo aliquid gloriæ inanis, quam maxime optant, capiari possint, præcedentium hæreticorum insaniam augere conantur, ideo hic Joannes Hufs hanc assertionem de libera verbi Dei prædicatione docens, dicit eum qui propter superioris prohibitionem desinit prædicare verbum Dei, esse eo ipso à Deo excommunicatum. Hanc sententiam damnat beatus Paulus, in epistola ad Romanos, (cap. 10.) dicens: Quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Arbitratur namque Paulus neminem posse juste officium prædicationis exercere, nisi id sibi mandatum fuerit, & ad illud exercendum missus fuerit. Et in epistola ad Hebræos, (cap. 5.) iterum ait: Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Et quamquam hoc loco Paulus de Pontifice loquitur, quia tamen Pontificis manus est popululum docere, prout ex multis Pauli locis constat: ideo non inconvenienter de prædicatore etiam dicitur, ut nullus eorum sumat sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Præterea, primi prædicatores Evangelii, quos Deus ad hoc elegit, ut in omnem terram exiret sonus eorum, vocati sunt à Christo Apostoli, hoc est, missi, ut ex nominis ratione quisque agnosceret, neminem prædicare debere, nisi ad hoc missus fuerit. Miratur autem, quem à superiore potestatem habente facultas prædicandi conceditur. Et magnus ille Joannes Baptista, quo inter natos mulierum non surrexit major, numquam prædicare ausus est, quousque sibi à Deo mandatum est. Sic enim ait Lucas: (cap. 3.) Anno quintodecimo imperii Tiberii Cæsaris, procurante Pontio Pilato Judæam, &c. factum est verbum Domini super Joannem Zachariæ filium in deserto: & venit in omnem regionem Jordanis prædicans baptismum penitentiam in remissionem peccatorum. Quæ verba interpretans Theophylactus, ait: Factum est autem verbum Domini super Joannem, ut discas illum non temere, neque citra vocationem ad testificandum de Christo prostruisse, sed divino motum spiritu. Per verbum intellige Spiritum Sanctum, vel mandatum Dei. Hæc Theophylactus. Et Joannes Evangelista (cap. 1.) hoc expressius de eodem Baptista refert: Fuit (inquit) homo missus à Deo, cui nomen erat Joannes. Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut homines crederent per illum. Ecce Joannem Baptistam, qui non audet testari de lumine, nisi prius à Deo missus ad hoc fuisset: & non veniret superbi hæretici contra superioris præceptum, prædicare. Accedit ad hæc exemplar legis veteris, in qua hoc fuit perpetuo tenore servatum, ut nullus umquam ex sanctis Prophetis, quales fuerunt Elaias, Hieremias, Ezechiel, & ceteri similes, populo prædicarent, nisi postquam ad id faciendum fuissent à Deo missi. Sed neque Moyses ipse qui Israelitici populi dux &

legifer fuit, umquam divina ad popululum mandata, nisi Deo prius id sibi præcipiente, explicare fuit ausus. Et ob hanc causam, Pseudoprophetas, qui propria voluntate sine Dei mandato se ad prophetandum iniecerunt, reprehendit Dominus per Hieremiam Prophetam, (cap. 24.) dicens: Non misi eos, & non præcepis, neque locutus sum ad eos: visionem mendacem, & divinationem fraudulentam, & seductionem cordis sui prophetant vobis. Et iterum per eundem Prophetam in alio capite, ait: Non mittebam Prophetas, & ipsi currebant: non loquebar ad eos, & ipsi prophetant. Et isti tales sunt illi de quibus Christus Salvator noster locutus est, quum dixit: (Joann. 10.) Omnes quotquot ante me venerunt, fures sunt & latrones. Quæ verba interpretans Theophylactus super Joannem, ait: Diligenter attende verbum ipsum. Quicumque venerunt, inquit, non quicumque missi sunt. Nam Prophetæ quidem missi advenierunt: pseudoprophetæ autem, quales & seductores illi dicti, à nullo missi venerunt, sicut & Dominus dixit: Ego non mittebam eos, & illi currebant. Hæc Theophylactus. Et hæc interpretationi consentit Beda super Joannem, sic dicens: Per se venerunt: quia per eum missi non fuerunt, dicente Apostolo: (Rom. 10.) Quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Et quia per se venerunt, & non sunt ab eo missi, fures sunt & latrones. Nam ante adventum Christi, falsi fuerunt in populo Dei Prophetæ, falsi Doctores: sicut post adventum Cillius sub nomine Christiano quamplurimi fuerunt falsi Doctores: nec Doctores, sed seductores. Hæc Beda. Illi ergo qui ad prædicandum missi non sunt, sed per se venerunt, ut Salvator noster ait, fures sunt & latrones. Fures inquam, quia veritate auditores spoliaverunt, & postea eorum animas occiderunt, ad errores & vitia seductionibus suis illas trahentes. Nullus ergo Apostolus, nisi qui missus est: nullus etiam prædicator verus, nisi cui prædicationis officium commissum est. Unde beatus Hieronymus, libro primo commentariorum super epistolam ad Galatas, caput principium, sic ait: Ad distinctionem itaque eorum, qui mittuntur ab hominibus, & sui, qui sit missus à Christo, tale sumpsit exordium: Paulus Apostolus non ab hominibus, neque per hominem Apostolus autem, hoc est, missus. Et parum infra: unde & nos possumus colligere Joannem, quoque Baptistam, & Prophetam, & Apostolum appellandum: siquidem ait scriptura: fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Joannes. Et paucis interjectis subdit: Quatuor autem genera Apostolorum sunt. Unum, quod neque ab hominibus est, neque per hominem, sed per Jesum Christum, & Deum Patrem. Aliud, quod neque à Deo, neque per hominem. Tertium, quod ab homine, non à Deo. Quartum, quod neque à Deo, neque per hominem, neque ab homines, sed à semetipso. De primo genere potest esse Elaias, & ceterique Prophetæ, & ipse Apostolus Paulus, qui neque ab hominibus, neque per hominem, sed à Deo Patre, & Christo missus est. De secundo Jesus filius Nave, qui à Deo quidem est Apostolus constitutus, sed per hominem Moysen. Tertium genus est, cum hominum favore & studio aliquis ordinatur: nunc videmus plurimos, non Dei judicio, sed edempto favore vulgi in Sacerdotium subrogari. Quartum est pseudoprophetarum, & pseudoapostolorum, de quibus Apostolus: (2. Cor. 11.) Iliusmodi (inquit) pseudoapostoli, operarii iniquitatis, transfigurantes se in Apostolos Christi, qui dicunt: hæc dixit Dominus, & Dominus non misit eos. Hæc beatus Hieronymus. Ex cuius verbis patet illum non dici Apo-

stolum, sed pseudoapostolum, qui nec à Deo, neque ab hominibus electus est, sed ipse se ingerit, & officium prædicationis usurpat. Si autem hæreticus dicat se à Deo ad prædicandum missum, quemadmodum Paulus qui nec ab homine, neque per hominem Apostolus factus est, sed à Deo: tunc oportet ut hæreticus miraculis & signis ostendat se missum à Deo. Nam Moyses coram Pharaone miraculorum claritate probavit se missum fuisse à Deo. Et quum Christus misit Apostolos ad prædicandum, prius dedit illis potestatem spirituum immundorum, ut ejicerent eos, & curarent omnem languorem & omnem infirmitatem. (Matth. 10.) Rursum, ut ex sacris litteris constat, prædicatio verbi Dei interdicta est etiam scientibus illud, quam aliqua causaurgeret pto aliquo tempore & loco. Quoties ergo talis subest causa, libere impediatur aliquis ne verbum Dei prædicet. Ipse enim veritatis magister, cum Apostolos suos ad prædicandum misit, prohibuit illis ne in viam Gentium irent. Hujus autem prohibitionis causam assignat Hieronymus super Marthæum, dicens: Oportet primum advenire, tum Christi nuntiare Judæis, ne justam haberent excusationem, dicentes se Dominum ideo rejecisse, quia ad Gentes & Samaritanos Apostolos misit. Hæc Hieronymus. Ecce unam justam causam, propter quam juste potest aliquis prohiberi ne in aliquo loco prædicet, ut videlicet ne per talem prædicationem in tali loco, desinat prædicare aliis quibus magis tenetur. Nam si quis pastor animarum, dimissis propriis ovibus, quibus ex officio tenetur prædicare, ad alium locum accedit ut prædicet, juste potest ibidem prohiberi, ut vel sic prohibitus ad proprias oves recurrat. Potest etiam esse alia causa justæ prohibitionis, ne videlicet verbum Dei prædicatum tali loco aut tali tempore, ab audientibus contemnatur. Sancti enim Paulus & Timotheus prohibiti sunt à Spiritu Sancto loqui verbum Dei in Asia: & cum volebant in Bithynia prædicare, non permittit eos Spiritus Jesu. (Act. 16.) Et hujus prohibitionis causam reddidit Beda super actus Apostolorum, dicens: Qui novit corda Deus, beneficium gratia doctorem ab Asia removit: ne si sanctum eam daretur, error cordis iniqui de contempta prædicatione judicaretur. Hæc Beda. Quoties ergo apparet verbum Dei fore ab auditoribus contemnendum, tunc juste prædicatio verbi Dei potest à superiore prohiberi. Multis autem modis contingere potest ut verbum Dei contemnatur. Aliquando enim contemnitur propter solam auditorum malitiam & duritiam. Aliquando etiam ipsius prædicatoris malitia est causa quod verbum Dei contemnatur. Nam ut dicit beatus Gregorius, cuius vita despicitur, restat ut ejus prædicatio contemnatur. Quapropter quum publica est mala vita prædicatoris, tunc superior juste potest eum prohibere ne prædicet: imo injuste facit, si non prohibet, ne occasione malæ vite prædicatoris, verbum Dei vilipendio habeatur. Peccator enim dicitur Deus: Quare tu enarras justitias meas per os tuum? (Ps. 49.) Aliquando etiam contemptus paratur sine malitia prædicantis aut audientis, sed propter etatem ipsius docentis. Nam juvenes, eo quod minus experti sunt, non sunt apti ad docendum, sed bene ut doceantur. Si ergo puer aut adolescens doceret, ejus doctrina à vulgo contemneretur, quoniam indoctum vulgus non tam considerat quid, quam à quo dicatur. Quapropter Christus qui parvulus natus summa erat sapientia, ante tamen tricimum sue ætatis annum prædicare noluit, ut Lucas testatur cap. 3. & prædicator illius Joannes Baptista illa eadem ætate prædicare

cepit: quoniam illa est ætas perfecta, in qua maxime omnes hominis vires pollent. Et hinc, quantum ego existimo, factum est ut Ecclesia decreverit Episcopos quibus ex officio prædicare competit, non ostendari ante tricimum ætatis annum. Illos ergo propter quorum parvam ætatem verisimile est verbum Dei fore contemnendum, juste potest superior à prædicatione arcere, ne verbum Dei potest contempni. Unde beatus Gregorius in pastoralis excludit juvenes & imperfectos ab officio prædicationis, dicens: Admonendi sunt, ut considerent quod conceptas soboles fœminæ si priusquam bene formentur, proferunt, nequaquam domos, sed tumulos replent. Hinc est quod ipsa veritas, quæ repente quod vellet roborare, potuisset, ut exemplum sequentibus daret, ne imperio, facti prædicare præsumerent: postquam plene de prædicationis virtute instruxit, illico adjunxit: (Luc. 23.) Vos autem sedete in civitate donec induamini virtute, ex alto. Hæc Gregorius. Tertia adhuc potest assignari causa, & omnium maxima, propter quam prædicatio verbi Dei potest, immo debet à superiore alicui interdici, si talis videlicet prædicatione sua Ecclesiam scandalizat, & illam conturbat. De his Apostolus Paulus Galatis scribens, cap. 1. ait: Sunt aliqui qui vos conturbant, & volunt convertere Evangelium Christi. Et postea circa finem epistolæ de talibus sententiam ferens, ait: (Galat. 5.) Utinam abscondantur qui vos conturbant. Et Sapiens in libro Proverbiorum, cap. 21. ait: Ejice derisorem, & exibit cum eo jurgium. Quæ verba interpretans Beda super Proverbia, ait: Ejice (inquit) hæreticum quem corrigere non potes de Ecclesia, & cum illi libertatem prædicandi abutaberis. Catholice paci auxilium præstas. Hæc Beda. Bæce multas causas propter quas potest juste prohiberi alicui prædicatio verbi Dei. Et generaliter loquentes (ut jam ostendimus) dicimus neminem juste prædicare posse, nisi à Deo aut ab homine potestatem habente ad hoc missus fuerit, ut nemo assumat sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Melius ergo quam isti hæretici de prædicatione verbi Dei sentiens beatus Franciscus Minorum institutor, talia fratribus suis in sua regula mandat: Fratres (inquit) non prædicent in Episcopatu alicujus Episcopi: dum ab eo illis fuerit contradicendum. Et generaliter nullus fratrum audeat populo prædicare, nisi à ministro generali hujus fraternitatis fuerit examinatus & approbatus, & ad officium sibi prædicationis concessum. Hæc beatus Franciscus. Hæretici tamen cum valde ab humilitate beati Francisci distarent, longissime etiam ab illius sententia separati sunt. Demum in Concilio Constantiensi hæc ascriptio damnata est: Nam ex 45. articulis Joannis Vviclephi, quos Concilium Constantiense sessione octava damnavit, tertiusdecimus sic ait: Illi qui dimittunt prædicare sive audire verbum Dei propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in die judicii traditores Christi habebuntur. Et quartusdecimus articulus sic dicit: Licet alicui Diacono vel Presbytero prædicare verbum Dei absque auctoritate Sedis Apostolicæ vel Episcopi Catholici. Qui duo articuli simul cum aliis ejusdem Joannis Vviclephi una super omnes lata sententia ibidem damnati sunt. Et in eodem Concilio, sessione decimaquinta damnati sunt plures articuli Joannis Hufs, ex quibus tres sunt qui hanc damnatam doctrinam tuantur, videlicet viceprimus, & vicesecundus, & vicequintus. Adversus hanc hæresim scripsit Thomas Vvalden, in primo, tomo doctrinalis fidei antiquæ. Et nos etiam ad-

versus eam plura dicemus infra in titulo de Sacerdotio, hæresi prima.

PRÆSCIENTIA.

Inter multos errores quos Guido Carmelita tribuit Albanensibus, unas est ad hanc rem pertiœns. Dicunt enim Deum non præscire ex se aliquod malum, sed per adversarium suum, scilicet dæmonem. De quo autem malo illi intelligant, Guido non expressit. Duplex enim esse malum sacra docet scriptura. Nam est malum quod dicitur peccatum sive culpa: & hoc notissimum est malum. Est etiam malum quod dicitur pœna, de quo per Esaiam Prophetam cap. 45. Deus loquens, ait: Ego Dominus, & non alter: formans lucem, & creans tenebras: faciens pacem, & creans malum. Malum hoc dixit bellum, non quod per se malum sit, sed quia incommodum est illis qui bellum sustinent. De utroque Jonas Propheta loquitur, qui describens quo pacto Ninivite ad illius prædicationem penitentiam egerint, cap. 3. ait: Et vidit Deus opera eorum, quoniam conversi sunt de via sua mala, & miserus est Deus super malitiam quam locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit. Quo loco constat duplicem malitiam designari. Cum enim dixit, conversi sunt de via sua mala, malum culpæ indicavit. Dicens autem, miserus est Deus super malitiam quam locutus fuerat ut faceret eis, malitiam pœnæ apertissime intellexit. De quo autem malo Albanenses intelligant Deum illum non præscire, Guido non expressit. De quocumque tamen malo loquantur, constat illorum sententiam esse hæreticam, & in Deum blasphemam. De malo utroque apertissimum est testimonium quod ipsemet Deus Moysi dixit, (Exod. 6.) eam illum ad Pharaonem mitteret. Sed ego scio (inquit ille) quod non dimittet vos Rex Aegypti ut eatis, nisi per manum validam: extendamque manum meam, & percussuram Aegyptum in cunctis mirabilibus meis quæ facturus sum in medio eorum. In quibus verbis & peccatum regis prædixit, & plagas, quibus percussurus erat ille, & populus ejus. Utrumque ergo malum præscit Deus. De malo culpæ apertissimum est quod Joannes ait: Sciebat enim ab initio Jesus qui essent credentes, & quis traditurus esset eum. (Joan. 6.) Vides hic Christum ab initio præscivisse Judæ traditionem, quæ non leve fuit malum. De malo pœnæ tot sunt prophetarum vaticinia, quibus populo prædixerunt mala, ut ea enarrare non sit opus, sed illud satis est ad hanc hæresim revincendam, quod Lucas Evangelista de Christo Salvatore nostro loquens, cap. 19. ait: Ut appropinquavit, videns civitatem, flevit super illam, dicens: Quia si cognovisses, & tu: & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis: quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui: & circumdabunt te, & congyssabunt te undique: & ad terram proferent te, & filios tuos qui in te sunt, & non relinquent in te lapidem super lapidem: eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ. Ecce quot plagas, quæ mala sunt, Christus prædixit: quas illum præscivisse, eventus qui postea secutus est, demonstravit. Quod autem Albanenses dicunt Deum per adversarium suum, videlicet dæmonem, præscire mala, tam aperta est blasphemiam, ut adversus eam disputare dedignemur. Nam quæ conventio lucis ad tenebras? Quæ conventio Christi ad Belliam? Quis consiliarius ejus fuit? aut quis prior dedit illi, & retribuatur ei? (1. Cor. 6.) Et apud Job: Numquid Deum doceret quisquam scientiam, qui excelsos judicat? Pejores

sunt isti quam Pharisei illi qui Christo exprobarunt, quod in Beelzebuth principe dæmoniorum eiecisset dæmonium. (Luc. 11.) Sed hoc non passus est Christus, multo ergo minus tolerasset Albanenses, si illi dixissent quod dæmone docente Deus aliquid præsciat. Nec opus est ut in tam aperta blasphemiam prosternamus tempus teramus, quoniam non puto esse aliquem Christo innotuit, cui hæc irreperere possit cogitatio. Nam quamvis illam Albanensibus tribuat Guido, nescio tamen an illi in hac parte fidam.

PROPHETIA.

De hac re est una satis impia hæresis, quæ dum prophetis detrahit, Deum blasphemat. Apelles enim dixit prophetas contrario spiritu fuisse inspiratos, & ideo contraria dixisse. Quapropter dicebat prophetas esse falsas, nihilque in illis esse veritatis, eo quod seipias (ut dicebat) arguant, & sibi ipsas adversantur. Quia ergo Apelles in prophetis reperiebat aliqua quæ in speciem pugnare videbantur, quæ ille conciliare nesciebat, non est veritus prophetis impingere mendacium. Et cum contrarias sibi metipsis doceret esse prophetas, & contraria ad eodem esse non possent, ut hunc errorem facilius uereri posset, in alium pejorem lapsus est, dicens duo esse rerum principia, à quibus duobus inrer se diversis aut diversis Prophetas dicebat fuisse inspiratos, ut contraria dixerint. Hæc ex Eusebio libro quinto historię Ecclesiasticę capite duodecimo. Cum hæc hæresis duos simul provocat errores, de uno solo est non differendum. Nam quod tantum sit unicum omnium principium, supra jam convicimus in titulo de Deo, hæresi prima. Illo enim loco adversus Apellem & alios hæreticos ostendimus ex sacris litteris Dei unitatem. Superest ut alium hujus hæresis errorem rejiciamus, quo docetur, prophetas falsa docuisse, & sibi invicem contraria dixisse. Et certe non est operosum hunc errorem rejicere, quoniam apertissima sit in Deum blasphemiam. Quis enim dubitat supremam esse blasphemiam, Deo impingere mendacium? At qui dicit prophetas docuisse falsa, illam falsitatem in Deum rejicit, qui prophetas, ut sic loqueretur, inspiravit. Locutus est enim Deus (ut ait Zacharias apud Lucam cap. 1.) per os Sanctorum qui à seculo sunt Prophetarum ejus. Et Propheta Regius testatur (Psal. 44.) linguam suam esse calammum scribæ velociter scribentis, hoc epitheto Spiritum Sanctum designans, cujus gratia (ut Ambrosius ait) tarda molimina nescit. Nullus est autem adeo demens, ut falsitatem scripturæ calamo tribuat, & non potius scriptori qui calammum movit. Si ergo Deus est scribæ, & propheta calamus, ea quæ Propheta docuit, Deo potius tribuenda erunt, quam Propheta: quo fiet ut si Propheta aliquis falsa docuit, ut Apelles ait, Deus falsitatis sit arguendus, & non Propheta. Absit ut in tantam blasphemiam quis incidat, ut Deum mendacem dicere præsumat. Præterea beatus Paulus in ea quæ est ad Hebræos epistola cap. 1. ait: Multipharicam multisque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis, &c. Ecce vides Paulum asserentem Deum fuisse loquutum ore Prophetarum. Et beatus Petrus 2. 1. ait: Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed Spiritu Sancto inspirati loquuti sunt Sancti Dei homines. Ecce Prophetas unico Spiritu, videlicet Sancto, inspiratos, & per illius inspirationem loquutos. Sic inspirati non magis mentiri sunt quam Deus, cujus inspiratione loquebantur. Neque opus est ut adversus tam apertam blasphemiam amplius contendamus.

PURGATORIUM.

Secunda hæresis docet Prophetas fuisse arreptitios, non intelligentes ea de quibus loquebantur. Hujus hæresis auctor fuit Montanus, quem postea sequutus est in hac parte Priscillianus. Hoc enim illi tribuit Bernardus de Lutsemburgo in suo catalogo hæreticorum. Non enim apud aliquem alium qui de hæresibus scripserit, invenio Priscillianum fuisse de hac re notatum. Neque ipse Bernardus Lutsemburgo dicit, quo testimonio fretus hoc tribuerit Prisciliano. Hæc hæresis apertissime convincitur per id quod habetur in primo libro Regum cap. 9. Qui enim Propheta dicitur hodie, vocabatur olim videns. Si Propheta est videns, qui fieri potest ut non sit etiam intelligens? Tanta est enim notitia quam Prophetæ habent de illis rebus quas prophetizant, ut proxima sit illi notitiæ quam usitata voce intuitivam vocant: & propter hæc causam Prophetæ appellati sunt videntes, & ipsæ eorum prophetiæ vocantur visiones. Esaias siquidem hoc nomine suam appellat prophetiam cap. 1. dicens: Visio Esaiæ filii Amos. Et eodem modo loquitur Ezechiel Propheta cap. 1. dicens: Visiones Dei vidi. Et propheta Nahum Propheta cap. 1. tale habet initium: Liber visionis Nahum. Et de hac Prophetarum visione dicitur in Daniele cap. 10. Intelligentia opus est in visione. Quo fit, ut qui non intelligit quæ dicit, Propheta non sit dicendus, quamvis prophetiam aliquam dicat. Nam corpus Helisæ mortuum prophetavit, sicut de illo narrat Ecclesiasticus cap. 48. nullus tamen sanæ mentis dicit, corpus illud mortuum fuisse Prophetam. Præterea, si Propheta fuerit arreptitius, non intelligentes quæ loquebantur, fieri oportet eorum prophetias non fuisse à Deo, quoniam (ut est apud Job cap. 32.) Inspiratio omnipotentis dat intelligentiam. Ex quibus verbis aperte convincitur, ut si Propheta non fuerit intelligens, non fuerit etiam inspiratus à Deo. Quod si inspirati sunt à Deo, intelligentes etiam eos fuisse oportet, quia inspiratio omnipotentis dat intelligentiam. Deinde beatus Paulus in prioris epistola ad Corinthios cap. 14. apertissime docet Prophetas esse intelligentes. Nam eum solum beatus Paulus cenit appellandum Prophetam, qui ea quæ loquitur sciet interpretari & exponere ad auditorum utilitatem & ædificationem. Sic enim ait: Qui prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem & exhortationem & consolationem. Qui loquitur lingua, semetipsum ædificat. Qui autem prophetat, Ecclesiam ædificat. Volo autem vos omnes loqui linguis: magis autem prophetare. Nam major est qui prophetat, quam qui loquitur linguis: nisi forte interpretatur ut Ecclesia ædificationem accipiat. Ecce vides eum à Paulo appellari Prophetam, qui ea quæ loquitur, interpretari valet ad Ecclesiæ ædificationem. At fieri non potest ut intelligens non sit, qui est interpret. Accedit ad hæc, quod de aliquibus Prophetis scriptura sacra apertissime testatur eos intellexisse ea quæ prophetabant. De Prophetâ siquidem Daniele cap. 1. dicitur quod dederit illi Deus intelligentiam omnium visionum & somniorum. Et Propheta Ezechiel describens eam visionem qua vidit Cherubin ambulantiæ juxta rotas cap. 10. ait: Intellexi quia Cherubin essent. Propheta testatur se intellexisse, & non veretur Montanus & Priscillianus dicere illos non intellexisse. Justus est ergo ut credamus hos hæreticos fuisse arreptitios, & à dæmone agitados: Prophetas autem, quos Deus inspiravit, optime intellexisse ea quæ prophetabant: adeo ut propter excellentem quam habuerunt notitiam intuitivæ proximam, videntes sint appellati.

Nus ex notissimis erroribus Græcorum & Armenorum est, quo docent nullum esse Purgatorium locum, in quo animæ ab hac luce migrantes purgentur: à sordibus quas in corpore contraxerant, antequam in æternâ tabernacula recipi mereantur. Græcos & Armenos innotuit sunt in hac parte Vvaldenses. Joannes autem Vvicleph est alibi semper Vvaldensium errores suscipiat & tuteur, de hac tamen re à nullo male audit nisi à Fratere Bernardo de Lutsemburgo, qui in quodam opusculo de Purgatorio quod adiecit in fine catalogi hæreticorum, hunc errorem impingit Joanni Vvicleph, & Joanni Hufs. Concilium tamen Constantiense in quo damnatus est uterque, neutrum de hoc errore putavit. Et Thomas Vvalden, qui diligentissime omnes Joannis Vviclephi errores investigavit, numquam hujus meminit ut illi impingeret. Crederem tamen facile Joannem Hufs ita sensisse, ut nullum esse Purgatorium ignem doceret, quoniam Bohemus qui ab hoc Joanne Hufs fuerunt seducti, hunc errorem (ut dicitur) hucusque pertinaciter teneant. Demum Lutherus hoc nostro seculo est purgatorium fateatur, negat tamen illud ex sacris litteris ostendi posse. Qua in re valde miror qualiter suæ sententiæ fuerit oblitus, quæ docet nihil esse credendum quod non possit aperte ex sacris litteris colligi. Si sacre literæ non docent Purgatorium, quare tu Lutherus illud credis? Aut quam rationem reddes alicui petenti de hac quæ in te est fide? Petrus siquidem Apostolus præcipit, ut parati simus ad satisfactionem omni poscenti reddere rationem de ea quæ in nobis est fide. (1. Petr. 3.) Nam si credis aliquid quod nullo scripturæ sacre testimonio roborari potest, merito juxta tuam sententiam, judicaberis levis corde, percipies eum juxta tuam doctrinam Ecclesia non possit aliquem cogere ad credendum, nisi illa quæ sunt expressa in sacra scriptura. Ne ergo nos, sicut Lutherus, leves corde judicemus, credentes Purgatorium esse post hanc vitam, oportet ut rationem reddamus de ea quæ in nobis est fide. Primo ergo hoc esse oportet manifestissimum, in illa futura beatitudine nullam esse maculam, nullas etiam esse sordes. Hoc enim Esaias Propheta testatur aperte cap. 35. dicens: Via sanctorum vocabitur, non transibit per eam pollutus. Cui consentit Joannes in Apocalypsi cap. 21. Non intrabit (inquit) in eam aliquid coinguinatum. Civitas enim illa sancta est sponsa illa, quam, juxta Paulum (Ephes. 5.) sponsus ejus Christus sanctificavit, mundans eam lavacro aquæ in verbo vite, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam neque rugam, aut aliquid hujusmodi. Nam quod Ecclesia nullam habeat maculam aut rugam, tunc solum implebitur, quando ipsa erit beata, non autem in hac vita, in qua quotidie orantes, dicere debemus: (Math. 6.) Dimitte nobis debita nostra. De illa enim sola sponsa testatur Augustinus quod sit sine macula, libro vigesimo de Civitate Dei, capite vigesimoquinto, & in lib. de hæresibus ad Quodvultdeum, cap. 88. Et beatus Hieronymus in commentariis super Hieremiam, exponens. 31. cap. Hieremias, circa finem capituli idem docet. Ex his ergo convincimus fore necessarium, ut nulla anima quæ aliquam habuerit maculam aut rugam, intrare in gloriam cœlestem antequam à tali macula mundetur. Aut multæ sunt animæ quæ descendentes ab hoc sæculo, plurimas habent peccatorum venialium sordes, quas nunquam dum hic viverent, mundaverunt. Tales autem animæ non

descendunt in infernum, quoniam nullus in charitate decedens propter sola venialia perpetuo damnatur. Nec ad gloriam ascendunt, quoniam a sordibus peccatorum venialium nondum sunt mundatæ. Ergo oportet dare tertium locum, in quo animæ illæ recipiantur quousque sint tamquam aurum in fornace mundatæ, ut sic purificatæ, possint intrare in illam civitatem sanctam Hierusalem, in quam nihil cohinguntur intrat. Præterea supra docuimus, in titulo de penitentia, post peccatum dimissum restare aliquam poenam tolerandam pro punitione peccati, ut aliquo modo Deo satisfaciat peccator pro debito ad quod ex peccato tenebatur. Si ergo aliquis decedat post peccatum dimissum, pro quo adhuc non satisfecit, percontari oportet hos hæreticos, quo vadat talis anima cum primum separatur à corpore. Non est certe æquum, neque decens misericordiam divinam, ut descendat ad inferos propter peccatum, quod jam illi dimissum est. Neque etiam est iustum, ut intrer gloriam cælestem, cum nondum pro suo peccato satisfecerit, nec pro illo iustas luerit poenas. Nam sicut nullum est bonum suo præmio frustratum, ita nullum est malum, quod non oporteat esse punitum: esset autem malum absque punitione, si quis post peccatum dimissum, pro quo non fuit in hac vita punitus, statim post mortem intraret in gloriam. Et certe (ni fallor) etiam si nullum esset scripturae sacre testimonium ad probandum purgatorium: ex his duabus collectionibus quas modo protulimus, apertissimis convinci posset. Sed ut clarius veritas fidei omnibus pateat, oportet ut aliqua scripturae testimonia proferamus. Apud Esaiam (cap. 4.) legimus, quod abluet Dominus sordes filiarum Sion, & sanguinem Hierusalem lavabit de medio ejus in spiritu iudicii, & in spiritu ardoris. Et Malachias Propheta (cap. 3.) ait: Ecce venit, dicit Dominus exercituum, & quis poterit cogitare diem adventus ejus? & quis stabit ad videndum eum? Ipse enim quasi ignis constans, & quasi herba fullonum. Et sedebit constans & emundans argentum, & purgabit filios Levi, & colabit eos quasi aurum & quasi argentum, & erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia. Ex quibus verbis satis aperte colligitur esse aliquas purgatorias poenas, in quibus animæ purgantur. Quod si quis forte dicat, illa Malachiae verba esse intelligenda de illa purgatione, quæ fiet in die iudicii, in quo boni purgabuntur per hoc quod separabuntur à malis: hoc non ita esse, verba ipsius Malachiae ostendunt, quibus ait: Colabit eos quasi aurum, & quasi argentum, & erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia, & placebit Domino sacrificium Juda & Hierusalem. Quibus verbis Propheta docet eos qui mundabuntur, Domino oblaturus sacrificia iustitiæ, hoc est seipos jam iustificatos. Tunc enim ipsi erunt hostiæ Deo gratissimæ. Et ne quis miretur, quod hæc de igne purgatorii nos interpretari sumus, legat beatum Augustinum, lib. 20. de Civitate Dei, cap. 25. Nam illo loco per hæc duo testimonia idem pater credit, posse convinci esse purgatorias poenas post hanc vitam. Rursum, ipse veritatis magister apud Mattheum, (cap. 12.) ait: Quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro. Quibus verbis satis aperte innuit aliquas esse culpas, quæ in alio sæculo remittuntur. Nam si nulla culpa in alio sæculo remittitur, quid opus erat addere, neque in futuro? Satis enim erat dicere, non remittetur ei in hoc sæculo. At cum nullum verbum fuerit otiose, aut frustra dictum à Christo, convincitur

inde illam particulam esse additam, propterea quod aliqua culpa in hoc sæculo omnino dimittantur: aliæ videlicet veniales dimittantur in alio sæculo, cum pro illis in hac vita non fuerit satisfactum. Hoc testimonio utitur beatus Gregorius ad probandum purgatorium, libro 4. Dialogorum, cap. 39. Eodem utitur beatus Bernardus, sermone 66. super Cantica, adversus quosdam hæreticos qui se dicebant Apostolicos, negantes purgatorium. Deinde postquam beatus Paulus dixerat (1. Cor. 3.) Christum esse fundamentum, statim subiungit: Si quis autem superedificat supra fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fenum, stipulam, unusquisque opus manifestum erit. Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur: & unusquisque opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus manserit, quod superedificavit, mercedem accipiet. Si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem. Ex quibus verbis satis aperte colligitur purgatorius ignis. Nam quod ait, si cuius opus arserit, detrimentum patietur, non potest intelligi de peccato mortali nondum in hac vita dimisso, quoniam statim subiungit, ipse autem salvus erit. At qui in inferno sunt, nunquam salvabuntur. Alius ergo est locus in quo detrimentum patiuntur animæ, & postea salvantur. Illum nos appellamus purgatorium ignem. Quod si quis concedens locum purgationis, neget in eo esse ignem, sed animarum detrimentum, quod patiuntur, dicens solum esse privationem visionis divinæ, attendat quid dicat Paulus: Si cuius opus (inquit) arserit, detrimentum patietur. Ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem. Ecce iam audis ignem, in quo patitur detrimentum is qui salvandus est. Verum ne quis non incutiat, quod scripturam istam perperam simus interpretari, alio eam detorqueutes, quam oporteat, duos, aut tres proferam scripturae sacre clarissimos interpretes, quos in hac parte sum imitatus. Et primo in medium produco Origenem, qui homilia sexta super exodum, pertractans illum Pauli locum, postquam dixerat per ligna, fenum, & stipulam intelligi triplicem malorum viam, sic ait: Idcirco qui salvus fit, per ignem salvus fit: ut si quid forte de specie plumbi habuerit admixtum, id ignis decoquat & resolvat, ut efficiantur omnes aurum bonum, quia aurum terræ illius bonum esse dicitur, quæ habituri sunt sancti: & sicut fornax probat aurum, sic homines iustos tentatio. (Eccles. 27.) Veniendum est ergo omnibus ad ignem, veniendum est ad confortium. Sedet enim Dominus & constat, & purgat filios Levi. Sed & illuc cum venitur, si quis multa bona opera, & parum aliquid iniquitatis attulerit: illud parum tamquam plumbum igne resolvitur, ac purgatur, & totum remanet aurum purum. Et si quis plus illud plumbi detulerit, plus exurit, ut amplius decoquatur, ut & si purum aliquid fit aurum, purgatum tandem refideat. Quod si aliquis illuc totus plumbeus venerit, fiet de illo hoc quod scriptum est: (Exod. 15.) Demergetur in profundum, tamquam plumbum in aqua validissima. Hæc Origenes. Beatus Augustinus in Enchiridio ad Laurentium, postquam locum illum Pauli exposuerat de igne tribulationis in hac vita, capite sexagesimonono, sic ait: Tale aliquid etiam post hanc vitam fieri incredibile non est, & utrum ita sit, queri potest, & autem inveniri, aut lateat nonnullos fideles pro ignem quemdam purgatorium, quanto magis minusve bona presentia dilexerunt, tanto tardius citiusque salvari: non tamen tales, de quibus dictum est, quod regnum Dei non possidebunt, nisi convenienter poenitentibus eadem

crimina remittantur. Hæc Augustinus. Et multo diffusius hunc Pauli locum pertractat, & interpretatur de igne purgatorii, sermone quarto de commemoratione animarum, qui habetur inter sermones de sanctis. Beatus Hieronymus in fine decimoctavi libri commentariorum super Esaiam, sic ait: Sicut diaboli, & omnium naturarum & impiorum, qui dixerunt in corde suo, non est Deus, credimus æterna tormenta: sic peccatorum, atque impiorum, & tamen Christianorum, quorum opera in igne probanda sunt, atque purganda, moderata, tam arbitramur & mixtam clementiæ sententiam iudicis. Hæc Hieronymus. Beatus Gregorius, libro 4. Dialogorum, capite tricesimonono hunc Pauli locum, etiam citat ad probandum purgatorium ignem. Accedit ad hæc universalis Ecclesiæ consuetudo ab ipsis Apostolis derivata, & usque ad hæc tempora servata, per quam semper inter Missarum solemnia Sacerdos pro defunctis orat Deum, & pro illis offert Deo sacrificium. Non autem orat pro illis qui jam Deo quiete fruuntur, quoniam illi non indigent nostris orationibus, nec possunt etiam per illas ullo pacto juvari. Neque etiam orat pro illis qui sunt in inferno, quoniam frustra oraret, cum in inferno nulla sit redemptio. Vicinismus ergo, ut ille oret pro his qui sunt in purgatorio. Et hæc Ecclesiæ consuetudo vixit tantum est momenti ad probandum purgatorium, ut etiam si scripturae testimonium deesset ad illud probandum, hæc sola, juxta Augustini sententiam, sufficeret. Nam in libro de cura pro mortuis agenda, postquam offenderat ex scripturis sacris prodesse defunctis ea suffragia, quæ post mortem eorum fiunt, sic ait: Si nusquam in scripturis veteribus omnino legeretur, non parva hæc consuetudine claret auctoritas, ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus altare funduntur, locum suum etiam habet commendatio mortuorum. Hæc Augustinus. Omnia ergo illa testimonia quæ convincunt suffragia, quæ pro defunctis post eorum mortem fiunt, posse illis prodesse, etiam convincunt & apertissime ostendunt purgatorium; quoniam soli in purgatorio existentes possunt nostris orationibus, aut aliis suffragiis juvari. Quapropter ad illud mittimus lectorem, videlicet ad titulum de suffragiis, ut eo loco capiat quæ hic defuncti testimonia. Illo enim loco proferemus Concilii Cartaginensis decretum, quod huic negotio apertissime convenit. Denique Concilium Florentinum sub Eugenio quarto celebratum, ad quod Græci, cum sub Imperatore Constantinopolitano, & Patriarcha etiam Constantinopolitano, convenerunt, aptam de hæc re ipsi etiam Græcis consentientibus, protulit sententiam, hæc verba continentem. Item definimus, si vere poenitentes in Dei charitate decesserint, antequam dignis poenitentia fructibus de commissis satisfecerint, & ommissis, eorum animas poenitis purgatorii purgari. Hæc Concilium Florentinum. Editus est etiam ab ipsis Græcis, in eodem Concilio existentibus liber quidam ad probandum purgatorii locum, in quo purgantur animæ, quæ in hac vita non plene pro peccatis suis satisfecerint, qui liber Basileæ excussus est typis Græcis & Latinis. De hæc re scripsit Joannes Bekius opus diffusum quatuor partium libris, in quibus

tuæ, instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas. Non enim dicit illa apud inferos absolute non esse; quoniam sancti patres tunc temporis apud inferos erant, in quibus tamen erat ratio, & sapientia: sed ideo dicit hæc apud inferos non esse, quia per illa jam juvari non possunt, ut mereri valeant. Et iterum apertius (in Ibidem. 111.) Si ceciderit lignum ad austrum, aut Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit. Quæ verba interpretans Hieronymus in Commentariis super Ecclesiasten, sic ait: Lignum, quod in hac vita corruerit, & conditione mortalitatis fuerit incensum, aut peccavit ante dum sciret, & in bona parte postea ponitur: aut si dignos austro fructus attulit, in plaga jacebit australi. Et parum infra: nec enim possunt proficere si in pristinis sedibus perseverent. Hæc Hieronymus. Ex cuius verbis patet sapientis esse sententiam, neminem post hanc vitam posse mereri, aut demereri. Præterea Salvator noster apud Joannem, (cap. 9.) ait: Me oportet operari opera ejus, qui misit me, donec dies est. Venit nox, quando nemo potest operari. In quibus verbis id advertendum est, quod non dicit: venit nox, quando ego non possum operari: sed ait, ut in universum de omnibus loqui videatur. Venit nox, quando nemo potest operari. Noctem appellans mortem, post quam non licet operari. Augustinus hunc locum pertractans, tractatu 44. super Joannem, sic ait: Operetur ergo homo dum vivit, ne illa nocte preveniatur, ubi nemo possit operari. Modo est, ut operetur fides per dilectionem: & si modo operamur, hic est dies, hic est Christus. Audi promittentem, & ne arbitris absentem. Ipse dixit: Ecce ego vobiscum sum. Hæc Augustinus. Et beatus Chrysostomus eodem modo interpretatur illa verba. Nam homilia 55. super Joannem, sic ait: Sanè magnum hoc est, donec dies est, dum licet hominibus in me credere. Dum hæc durat vita laborandum est: venit nox, hoc est futurum tempus, quando nemo operari potest. Non dicit, quando non potero operari, sed nemo potest operari. Et parum infra: Christus morte futurum tempus appellat, quando peccatores nihil operari poterunt. Hæc Chrysostomus. Et beatus Hieronymus in Commentariis super epistolam ad Galatas, exponens illud ejusdem epistolæ: (cap. 6.) Dum tempus habemus, operemur bonum, illa Christi verba eodem modo interpretatur. Sic enim ait: tempus sementis (ut diximus) tempus est præsens, & vita quam currimus. In hac licet nobis, quod volumus, seminare. Cum ista vita transferit, operandi tempus auferetur. Unde Salvator ait: (Joann. 9.) Operamini dum dies est, venit nox, quando jam nullus poterit operari. Hæc Hieronymus. Ad eundem modum illa Christi verba interpretatur Origenes, qui in expositione Psalmi tricesimiseptimi, ita inquit: Salvator noster ait: Venit nox, quando nemo potest operari. Et hoc dicit de illo tempore, quod erit post hoc sæculum, quo unusquisque recipiet poenas. Tunc ergo dicit mortem illam futuram, cum jam nemo potest operari aliquid, sed unusquisque tunc pascitur ex operibus suis, quæ hic postus operatus est. Hæc Origenes. Ecce quatuor sacre scripturae illustres interpretes, qui omnes concorditer sentiunt noctem illam in qua, juxta sententiam Salvatoris, nemo potest operari, esse tempus post mortem. Prudens ergo lector consideret nunc justius sit uni Luthero in interpretatione scripturae sacre assentire, quam tot clarissimis viris quorum doctrina fulget Ecclesiæ, ut sol & luna. Rursum, beatus Paulus in postteriore epistola ad Corinthios, (cap. 5.) hoc ipsum aperte

docet, ita dicens: *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum.* Ecce juxta Paulum nullus accipiet, nisi secundum proportionem eorum quæ gessit in corpore: ergo postquam animæ sunt exiitæ corporibus, nihil amplius mereri poterunt. Ut autem clarus Pauli sententia in hoc loco appareat, operæpretium erit videre qualiter Erasmus Roterodamus hunc locum transiit. Sic enim ejus translatio habet: *Omnes enim nos manifestari oportet coram tribunal Christi, ut reportet unusquisque ea quæ sunt per corpus, juxta id quod fecit, sive bonum, sive malum.* Quæ verba ut sunt propinquiora veritati Græci sermonis, ita etiam clariora & apertius explicat Pauli sententiam, & fidem Catholicam, qua creditur post mortem non esse tempus merendi, aut demerendi. Et in epistola ad Galatas (cap. 6.) idem Apostolus ait: *Bonum autem facientes non desiciamus.* Tempore enim suo metemus non deficientes: ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes. Quem locum exponens Theophylactus, ait: *Quemadmodum non semper ferendi tempus, ita nec metendi occasio semper offertur.* Quod sane & virginum illarum, & Lazari exemplo profertur. Quamdiu autem nobis in hac vita suppetit ætas, non solum in præceptores, sed in gentiles ipsos & Judæos quæ bona sunt operemur, hoc est, beneficentia utamur & elemosyna. Hæc Theophylactus. Ex cujus verbis patet, tempus illud quod habemus ad bene operandum, esse tempus hujus vitæ, & non tempus post mortem, quoniam à mortuo velut qui non est, perit confessio. Contra hunc errorem scribit Joannes Rossensis Episcopus, articulo tricesimo septimo, in eo opere, quod fecit pro assertionem damnationis quorundam articulorum Lutheri, factæ à Leone decimo. Scribit etiam Jacobus Latomus in eo opere, quod addidit pro assertionem sententiæ Lovaniensis adversus Lutherum. Alios autem, si qui sunt, non vidi.

Tertia hæresis etiam est à Luthero inventa, & ex præcedenti deducta. Ex hoc enim errore, quo docet animas in purgatorio posse mereri & demereri, colligitur eas non esse de sua salute securas: & ita corruptam & putridam aquam, ex vitio fonte deducit. Quapropter profertur hæresis præcedenti, quæ est hujus fundamentum, hæc nullo pacto stare poterit, quin statim corruat. Nam si animæ quæ purgantur, nec mereri, nec demereri possunt, & hoc eas non latet, convincitur eas esse de sua salute securas. Nulla est anima quæ purgetur, nisi quæ in Christo fundata est. Et quia super hoc fundamentum superædificavit lignum, stenum, & stipulam, id est, leviam quædam & venialia peccata, ideo detrimentum patitur, ut juxta Pauli sententiam, (1. Cor. 3.) salva fiat, sic tamen quasi per ignem. Si anima quæ purgatur, charitatem habet, & illam jam (ut in præcedenti hæresi ostendimus) amittere non potest: ergo securas est de sua salute. Charitas enim pignus quoddam est spiritus, & atram quædam foelicitatis æternæ, per quam spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei. Quod si filii, & hæresis, hæresis quidem Dei, coheredes autem Christi. (Rom. 8.) Ex quibus manifeste patet omnem animam quæ purgatur, cum jam sciat se esse in charitate, esse certam & securam de sua salute. Præterea, credendum est omnes animas antequam in purgatorium conjiciantur, prius de factis & dictis examinari, & earum examine factis, mitti ad purgatorium. Alioquin esset ordo præposterus si prius penas luarent, & postea producerentur ad examen, ut

de illis sententia feratur. Oportet ergo, ut primum examinati rationem reddant, & sua merita & demerita plene agnoscant, & postea dicatur illis sententia. Ex quo iudicii ordine convincitur, ut animæ omnes quæ ad purgatorium mittuntur, certæ sint & securæ de sua salute: quoniam agnoscent ex sententia in se dicta, quod mox ut purgata fuerint, in celestem gloriam admittentur. Rursum, percontari oportet Lutherum, an ipse certo credat animas quæ purgantur, esse jam extra periculum, an non. Si non credit eas esse extra periculum: ergo purgatorium juxta eum erit, etiam sicut vita præfens tentatio quædam, & militia, & stadium in quo qui currit, aut certat, incertus est de victoria. At ex sententia Job, (cap. 7.) constat militiam, aut tentationem esse vitam hominis super terram. Quod si etiam vita hominis subus terram esset militia, frustra addit, cum de vita hominis diceret, super terram. Si vero Lutherus certo credit animas quæ purgantur, esse extra periculum, qualiter ipsammet animam quæ purgatur, hoc ignorat? Numquid per mortem obliata est eorum quæ ante sciebat? Si nos sumus certi animas in purgatorio existentes esse jam in tuto: multo magis ipsammet animam erunt certæ de sua salute, cum in illis sic eadem fides, spes & charitas, & in illis etiam corpus corruptibile non aggravet animam, nec intellectus earum mendicet à visibilibus notitiam invisibilium, sed seipsas nudas clare intueantur. Verum hic forte aliquis possit objicere nobis illud, quod Ecclesia canit in precibus, quas pro defunctis effundit coram Deo: *A porta inferi erue Domine animas eorum.* Et illud: *Domine Jesu rex gloriæ, libera animas omnium fidelium defunctorum de penis inferni, & de profundis lacu: libera eas de ore leonis, ne absorbeat eas tartarus, &c.* Si animæ essent de sua salute securæ, superavancem esset orare pro illis, ut eruantur ab inferis, ad quos etiam si pro illis Ecclesia non oraret, jam descendere non possunt. Respondeamus juxta Bedæ sententiam, purgatorii locum esse maxime vicinum inferno, & propter hanc vicinitatem, & propter maximam convenientiam, & similitudinem peccatorum utriusque loci, purgatorii locum aliquando vocari nomine inferni. Hoc autem ex eo conjici potest, quod locus ille, in quo erant sancti patres ante Christi mortem, qui locus in Evangelio dicitur sinus Abraham, sæpenumero vocatur nomine inferni, & nomine lacus: cum tamen in illo loco mitius fuerint animæ tractatæ, quam in purgatorio. Propheta Regius ait: (Psal. 48.) *Deus redimet animam meam de manu inferi.* Et iterum: (Psal. 85.) *Eruiisti animam meam ex inferno inferiori.* Et certum est Prophetam non descendisse ad illum locum peccatorum in quo sunt damnati. Et Prophetæ Zacharias, (cap. 6.) ait: *Tu in sanguine testamenti tui eduisti viuos, qui erant in lacu, in quo non est aqua.* Quibus verbis designans liberationem animarum per Christum factam, appellavit locum in quo animæ sanctorum erant, lacum in quo non est aqua. Multo ergo melius poterit appellari locus purgatorii, in quo acerbissimas animæ tolerant penas, infernus & lacus. Et ut ab hoc loco & à penis ejus animæ liberentur, orat Ecclesia.

Possimus aliter, & forte melius respondere, dicentes non semper dubitari de illis quæ petuntur, an ita futura sint, ut petuntur. Nam sæpius petuntur illa, quæ certo sciuntur eventura, ut petuntur: & hujus rei plurima sunt testimonia. Ecclesiasticus siquidem Deum orans, (cap. 36.) sic ait: *Da mercedem sustinentibus te, ut Propheta tui fideles inveniantur.* Nullus tamen sanæ mentis di-

dicit Ecclesiasticum dubitasse de fidelitate prophetarum Dei, aut dubitasse, quod Deus daturus esset mercedem his qui sustinent illum, quod tamen ille petit. Paulus certus erat se non separandum à charitate Dei: certus etiam erat coronam justitiæ à justo giudice Deo paratam sibi esse: orabat tamen Deum, ut illum assequi mereretur. Et si cui prædestinatio sua fuisset nota, orare nihilominus deberet Deum pro suæ prædestinationis implementatione: ut (juxta Petri Apostoli sententiam (2. 3.) per bona opera certam faceret suam vocationem. Sic etiam Ecclesia quamvis certo sciat animas existentes in purgatorio, non fore ad inferos damnandas, pro illarum tamen liberatione orare non desinit.

Adversus hunc errorem scribit Joannes Rossensis Episcopus eodem loco, quo adversus præfatam hæresim secundam.

Quartam hæresim etiam Lutherus invenit, quæ docet animas sine intermissione peccare in purgatorio, quamdiu quaerunt requiem, & horrent penas, quia quaerunt (ut dicit) quæ sua sunt, contra voluntatem Dei. Et certe si res ita se haberet, ut Lutherus docet, nihil aliud esset animas purgare, quam laterem lavare, aut litus arare. Nam si animæ quæ purgantur, sine intermissione peccant, quamdiu horrent penas: cum omni tempore horreant penas, quia horror peccatorum est omnibus à natura insitus; sequitur quod omni tempore peccant, & per consequens propter peccata illa erunt iterum purgandæ.

FINIS LIBRI DUODECIMI.

F. ALFONSI DE CASTRO
ZAMOREN. MINORITÆ.
ADVERSUS HÆRESES.
LIBER DECIMUS TERTIUS.
REGNUM DEI.

De hac re fuit quidam error Cerinthi, dicentis regnum Christi futurum terrenum post resurrectionem, & in regno illo futuras esse carnis delicias: quod regnum dicebat duraturum in hac vita per mille annos. Verum de hoc errore jam supra disputavimus, libro tertio, in titulo de beatitudine, hæresi secunda. Et si quæ sunt aliæ hæreses, quæ ad hanc materiam spectent, sub illo titulo sunt à nobis collocatæ.

RELIQUIÆ SANCTORUM.

Viclephitæ, qui ad hoc nati esse videntur, ut omnem ritum Ecclesiasticum tollerent, omnes ceremonias ab Ecclesia abigerent, inter alias suas blasphemias hanc unam docent, reliquias videlicet Sanctorum, hoc est carnes & ossa hominis mortui, non debere à populo venerari, neque à monumento foetido extrahi, nec in

Et cum illorum peccatorum purgationem etiam horrebant penas, sequitur quod tunc etiam peccabant, & quod opus erit etiam eis, ut ab illis peccatis iterum purgentur. Et ita esset eundem in immensum sine fine. Præterea, supra in expugnatione hæresis secundæ de purgatio, ostendimus ex sacris litteris neminem post mortem posse, aut mereri, aut peccare, peccato quidem quod sit illi impurandum: ergo animæ quæ purgantur, quamvis horreant penas, non tamen peccant. Rursum, etiam si animæ in purgatorio peccare possent, per hoc tamen, quod quaerunt requiem, & horrent penas, non peccarent. Nam David non peccavit, cum dixit: (Psal. 41.) *Sicut anima mea ad Deum fontem vivum, quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?* Paulus etiam vas electionis, ait: (Philip. 2.) *Cupio dissolvi, & esse cum Christo.* Si hi non peccaverant optantes requiem, cur animæ in purgatorio peccabant, cum suam requiem optaverint? Et de horrore peccatorum constat non esse peccatum, cum hic non proveniat ex deliberatione, sed ex natura, cum omnibus sit à natura insitum peccatis horreare. Christus enim propinquus passioni (ait Marcus cap. 14.) *cepit pavere & tremere, & dixit tribus discipulis, quos secum ad orationem sequestraverat: Tristis est anima mea usque ad mortem.* At Christus, neque peccavit unquam, neque peccatum cogitare potuit: non est ergo peccatum penas, aut molestias horreare, præsertim cum id non ex deliberatione, sed ex quodam naturali horrore fit.

capia aurea, vel argentea reponi: quia sic facientes (ut illi ajunt) non honorant Deum, & Sanctos ejus, sed idololatriam committunt. Hos Viclephitas sequuti sunt impii Lollardi, quorum unus vocatus Guilielmus Albus, patria Anglicus, publice & in judicio tribunali in Anglia hæc omnia non erubuit fateri. Sed non sunt hi primi hujus hæresis inventores. Nam ante hos fere per 90. annos fuit Vigilantius quidam Gallus Barcinonen. Ecclesiæ Presbyter, qui (ut infra dicemus) dixit Sanctos non esse orandos. Et quo magis Sanctis, in quorum sortem ipse computandus non erat, detraheret, docuit Sanctorum corpora non esse veneranda. Sed neque hic Vigilantius primus extitit hujus hæresis auctor, quoniam ante illum fuit Eunomius: non tamen longo tempore illum præcessit. De Eunomio autem Hieronymus testatur illum hac peste fuisse infectum. Nam in libello quem adversus Vigilantium scripsit, hæc illi ait: *Rides de reliquiis martyrum, & cum auctore hujus hæreseos Eunomio Ecclesi-*

SIII
Christi-